

คู่มือการประเมินการดำเนินงานควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด

จัดทำโดย

สำนักวิจัยนโยบายสร้างเสริมสุขภาพ มุขนิธิเพื่อการพัฒนา นโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ
ร่วมกับ

หน่วยวิจัยเภสัชศาสตร์สังคม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ได้รับทุนสนับสนุนโดย

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

คู่มือการประเมินการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด
(Handbook for Evaluation of Provincial Alcohol Control)

ISBN:

พิมพ์ครั้งที่: 1

ปีที่พิมพ์: เมษายน พ.ศ. 2562

พิมพ์ที่ : ลีโอ ดีไซน์ แอนด์ พริ้นท์

จำนวน: 1,000 เล่ม

บรรณาธิการบริหาร ศ.ดร.พญ.สาวิตรี อัษณางค์กรชัย

จัดทำเนื้อหา/คณะผู้วิจัย

ผศ.ดร.สุรศักดิ์ ไชยสงค์^{1,2}

นางสาวโคกิต นาสีบ¹

นายกมลพัฒน์ มากแจ้ง¹

ดร.ภญ.ธนพันธ์ สุขสะอาด¹

นายกัณณพนธ์ ภัคดีเศรษฐกุล¹

นางสาวร่มตะวัน กาลพัฒน์²

¹ สำนักวิจัยนโยบายสร้างเสริมสุขภาพ มูลนิธิเพื่อการพัฒนา นโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ

² หน่วยวิจัยเภสัชศาสตร์สังคม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

จัดพิมพ์โดย

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) หน่วยระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ต.คอหงส์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา โทร 0-7445-1165

Website: <http://cas.or.th> facebook: <http://www.facebook/cas.org.th>

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

(สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537)

คำนำ

คู่มือการประเมินการดำเนินงานควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดฉบับนี้พัฒนาขึ้นตามมติที่ประชุมคณะอนุกรรมการพิจารณาด้านวิชาการในการควบคุมป้องกันและลด ละ เลิก การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ภายใต้คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และได้รับทุนสนับสนุนจากศูนย์วิจัยปัญหาสุรา โดยความร่วมมือสนับสนุนการทำวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ทำการพัฒนากรอบการประเมินและตัวชี้วัดสำหรับการติดตามสถานการณ์การดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยในการประเมินตนเองของจังหวัด โดยคู่มือนี้สรุปเนื้อหาจากรายงานการวิจัยและจัดทำให้สั้นกระชับ เนื้อหาหลักประกอบด้วยหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ กรอบการประเมิน ตัวชี้วัด และคำอธิบายและตัวอย่างของตัวชี้วัด ตลอดจนขั้นตอนในการประเมินและจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ตัวแทนหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมโครงการและให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลในการพัฒนาคู่มือการประเมินครั้งนี้ ทั้งนี้หากเนื้อหาและข้อมูลในคู่มือฉบับนี้ไม่สมบูรณ์หรือมีจุดที่ต้องปรับปรุงพัฒนา ทางคณะผู้วิจัยขอน้อมรับข้อเสนอแนะเพื่อนำมาพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือฉบับนี้ จะได้รับการนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดต่อไป

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

หน้า

คำนำ.....ค	ค
สารบัญ.....ง	ง
บทที่ 1 บทนำ..... 1	1
1.1 ความเป็นมา..... 1	1
1.2 วัตถุประสงค์..... 2	2
1.3 ส่วนประกอบของคู่มือการประเมิน..... 2	2
บทที่ 2 นโยบายและมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์..... 4	4
2.1 ยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ..... 4	4
ยุทธศาสตร์ 4	
2.2 มาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทย..... 7	7
2.2.1 มาตรการด้านภาษีและราคา..... 7	7
2.2.1.1 ภาษีนำเข้า..... 7	7
2.2.1.2 ภาษีสรรพสามิต..... 7	7
2.2.1.3 ภาษีอื่นๆ..... 7	7
2.2.2 มาตรการควบคุมการเข้าถึงทางกายภาพ..... 7	7
2.2.2.1 การควบคุมการขาย..... 7	7
2.2.2.2 การควบคุมการผลิตและนำเข้า..... 8	8
2.2.3 มาตรการควบคุมการตลาด..... 8	8
2.2.3.1 การควบคุมฉลาก..... 8	8
2.2.3.2 การควบคุมการโฆษณา..... 8	8
2.2.3.3 การควบคุมการส่งเสริมการขาย..... 9	9
2.2.4 มาตรการให้ความรู้และปรับทัศนคติ..... 9	9
2.2.5 มาตรการป้องกันการดื่มแล้วขับ..... 9	9
2.2.6 มาตรการบำบัดและคัดกรอง..... 10	10
2.2.7 มาตรการระดับชุมชนและองค์กร..... 10	10
2.2.8 มาตรการพัฒนาโลกและสนับสนุนที่เข้มแข็ง..... 10	10
บทที่ 3 กรอบการประเมิน..... 11	11
3.1 แนวคิดการประเมิน..... 11	11

3.2 องค์ประกอบและรูปแบบการประเมิน	14
3.3 ระยะเวลาการประเมิน	14
บทที่ 4 ตัวชี้วัดการประเมิน	15
4.1 ตัวชี้วัดการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด	15
ตัวชี้วัดที่ 1 ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	17
ตัวชี้วัดที่ 2 ร้อยละของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ได้รับการตรวจจากพนักงานเจ้าหน้าที่	18
ตัวชี้วัดที่ 3 ร้อยละของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่กระทำผิดกฎหมายด้านการขาย	19
ตัวชี้วัดที่ 4 ร้อยละของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่กระทำผิดกฎหมายด้านการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย	20
ตัวชี้วัดที่ 5 การมีระบบเฝ้าระวังการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551	21
ตัวชี้วัดที่ 6 จำนวนการร้องเรียนการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551	22
ตัวชี้วัดที่ 7 การมีกิจกรรมรณรงค์สร้างกระแสเชิญชวนให้ ลด ละ เลิก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์	23
ตัวชี้วัดที่ 9 ร้อยละของผู้ขับขี่ที่มีพฤติกรรมเมาแล้วขับ	25
ตัวชี้วัดที่ 10 ร้อยละของสถานพยาบาลที่มีคลินิกบำบัดผู้ติดสุรา	26
ตัวชี้วัดที่ 11 ร้อยละของประชาชนที่รับการคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มสุรา	27
ตัวชี้วัดที่ 12 ร้อยละของประชาชนที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาจากการดื่มสุราที่ได้รับการคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มสุรา	28
ตัวชี้วัดที่ 13 ร้อยละของชุมชนปลอดภัย	29
ตัวชี้วัดที่ 14 ร้อยละของสถานศึกษาปลอดภัย	30
ตัวชี้วัดที่ 15 จำนวนการประชุมของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด	31
ตัวชี้วัดที่ 16 ร้อยละของการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	32
ตัวชี้วัดที่ 17 จำนวนมติประชุมหรือประเด็นการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่บูรณาการกับคณะอื่นๆที่เกี่ยวข้อง	33
ตัวชี้วัดที่ 18 การมีนโยบายหรือมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด	34
ตัวชี้วัดที่ 19 การมีคณะกรรมการจากภาคประชาสังคมร่วมทำงานกับภาครัฐ	35
ตัวชี้วัดที่ 20 สัดส่วนงบประมาณในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อหัวประชากร	36
4.2 ตัวชี้วัดสถานการณ์ปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด	37
ตัวชี้วัดที่ 1 ร้อยละของผู้ดื่มในประชาชนอายุ 15 ปี ขึ้นไป	38
ตัวชี้วัดที่ 2 ร้อยละของผู้ดื่มในประชาชนอายุ 15-19 ปี	38

ตัวชี้วัดที่ 3 สัดส่วนของผู้ตีพิมพ์ประจำในผู้ตีพิมพ์ทั้งหมด	39
ตัวชี้วัดที่ 4 สัดส่วนของผู้ตีพิมพ์หนักในผู้ตีพิมพ์ทั้งหมด	39
ตัวชี้วัดที่ 5 สัดส่วนของผู้ตีพิมพ์ในที่สาธารณะในผู้ตีพิมพ์ทั้งหมด	40
ตัวชี้วัดที่ 6 สัดส่วนของผู้ตีพิมพ์สุรานอกระบบภาษีในผู้ตีพิมพ์ทั้งหมด	40
ตัวชี้วัดที่ 7 สัดส่วนของผู้ตีพิมพ์แล้วซ้ำในผู้ตีพิมพ์ทั้งหมด	41
ตัวชี้วัดที่ 8 ร้อยละของผู้ตีพิมพ์ที่เกิดปัญหาสุขภาพ	41
ตัวชี้วัดที่ 9 ร้อยละของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการตีพิมพ์	42
ตัวชี้วัดที่ 10 ดัชนีคะแนนความเสี่ยงต่อปัญหาแอลกอฮอล์ของจังหวัด	42
บทที่ 5 แนวทางการประเมินและการรายงานผล	43
5.1 กลุ่มเป้าหมาย.....	43
5.1.1 ผู้รับการประเมิน	43
5.1.2 ผู้ประเมินและจัดทำรายงาน.....	43
5.1.3 ผู้กำกับ ติดตาม และสนับสนุนการประเมิน	43
5.2 การรายงานผลการประเมินการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด	43
5.1.1 ผู้จัดทำรายงาน	43
5.1.2 โครงสร้างการรายงาน	43
5.3 การรายงานผลการประเมินสถานการณ์ปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด	43
รายการอ้างอิง	44
ภาคผนวก ก ตัวอย่างแบบฟอร์มรายงานผลการประเมิน	48
คำชี้แจง	49
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป.....	50
1.1 จังหวัด.....	50
1.2 ข้อมูลผู้ประเมิน	50
1.3 บริบทจังหวัด.....	50
ส่วนที่ 2 ข้อมูลตามตัวชี้วัด.....	50
2.1 ตัวชี้วัดมาตรการควบคุมสถานที่และวันเวลาขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์.....	50
2.2 ตัวชี้วัดมาตรการควบคุมการตลาดและโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	50
2.3 ตัวชี้วัดมาตรการการให้ความรู้ปรับทัศนคติและเพิ่มโอกาสในการไม่ดื่มสุรา.....	52
2.4 ตัวชี้วัดมาตรการควบคุมพฤติกรรมกรรมการขับชี่ยานพาหนะขณะมีนเมา	52
2.5 ตัวชี้วัดมาตรการการคัดกรองและบำบัดรักษา	52

2.6	ตัวชี้วัดมาตรการนโยบายแอลกอฮอล์ระดับชุมชน	53
2.7	ตัวชี้วัดกลไกสนับสนุนกระบวนการจัดการปัญหาแอลกอฮอล์อย่างมีประสิทธิภาพ.....	53
ส่วนที่ 3	สรุปผลการประเมิน	55
3.1	ตัวชี้วัดที่ผ่านเกณฑ์	55
3.2	ตัวชี้วัดที่ไม่ผ่านเกณฑ์	55
3.3	ตัวชี้วัดที่จังหวัดสามารถทำได้ดี	55
3.4	ตัวชี้วัดที่จังหวัดมีข้อจำกัดในการดำเนินงาน.....	56
3.5	ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดในอนาคต	56

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมา

การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อให้เกิดปัญหาทั้งต่อผู้ดื่มและบุคคลรอบข้าง ก่อให้เกิดผลเสียต่อร่างกายและจิตใจของผู้ดื่ม และยังเป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญของกลุ่มโรคไม่ติดต่อ (Non-communicable diseases: NCDs) และเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งยังส่งผลกระทบต่อด้านลบต่อระบบสาธารณสุข เศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ [1, 2] ทำให้ประเด็นนี้ถูกยกระดับความสำคัญในประเด็นของเวทีสหประชาชาติ ซึ่งการป้องกันและควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เป็นส่วนหนึ่งของตัวชี้วัดของ SDGs เป้าหมายที่ 3 ที่มีเป้าหมายเพื่อประชากรโลกมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี และส่งผลให้รัฐบาลของประเทศสมาชิกต้องเร่งดำเนินการควบคุมและป้องกันปัญหาแอลกอฮอล์เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในปี ค.ศ. 2030 [3, 4]

แม้ว่าแอลกอฮอล์เป็นปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพที่สามารถป้องกันและควบคุมได้ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน ประเทศและนานาชาติ แต่จากขนาดของความสูญเสียและสภาพของปัญหาในสังคม ทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องมีนโยบายและมาตรการเพื่อลดปัญหาแอลกอฮอล์ที่เข้มข้นมากยิ่งขึ้น [5, 6] นอกจากนี้ ยังมีหลักฐานเชิงวิชาการระบุถึงนโยบายแอลกอฮอล์ที่มีประสิทธิผลและความคุ้มค่าในการลดการดื่มแอลกอฮอล์และปัญหาที่ตามมาอย่างชัดเจน เช่น มาตรการด้านภาษีและราคา การจำกัดการเข้าถึง และการควบคุมการตลาด รวมทั้งมาตรการป้องกันปัญหาจากการดื่มแล้วขับ และมาตรการคัดกรองกลุ่มเสี่ยงและให้คำปรึกษาแบบสั้น [7-9] สำหรับประเทศไทยมีพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายหลักในการดำเนินมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ พ.ศ. 2554-2563 เป็นแผนแม่บทในการวางแผนบริหารจัดการปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศ โดยแผนยุทธศาสตร์นโยบายนี้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์โลกในการจัดการปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อีกทั้งมีการกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ และคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด ขึ้นมาเป็นกลไกในการจัดการปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งส่วนกลางและส่วนพื้นที่ [10]

จากรายงานสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และผลกระทบปี พ.ศ. 2556 ระบุว่าประชากรไทยร้อยละ 31.5 เป็นผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยการบริโภคในกลุ่มสตรีเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น [11] และรายงานสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รายจังหวัดปี พ.ศ. 2554 พบว่า ภาคเหนือมีอัตราการบริโภคหรือสัดส่วนของนักดื่มประมาณร้อยละ 39 ซึ่งสูงกว่าภาคอื่นๆ และมีความชุกของนักดื่มและพฤติกรรมการบริโภคที่เสี่ยงต่อปัญหาแอลกอฮอล์ในทิศทางเดียวกัน โดยมีสัดส่วนของนักดื่มสูงตั้งแต่ร้อยละ 40 - 54 และมีค่าดัชนีคะแนนความเสี่ยงต่อปัญหาแอลกอฮอล์ 10 อันดับแรกของจังหวัดที่มีความเสี่ยงสูงสุด [12] ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาคเหนือตอนบนเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาแอลกอฮอล์สูงสุด

จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว นำไปสู่การดำเนินงานร่วมกันของคณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุและผู้พิการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) สำนักงานสถิติแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางในการควบคุมเครื่องดื่ม

แอลกอฮอล์ของจังหวัดในภาคเหนือตอนบน ได้แก่ พะเยา เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง แพร่ และน่าน ให้มีการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดและวางแผนการดำเนินโครงการ เพื่อจัดการปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ปี พ.ศ. 2556 - พ.ศ. 2557 โดย สสส. ได้ส่งเสริมและสนับสนุนโครงการตามแผนยุทธศาสตร์ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใน 5 จังหวัดภาคเหนือตอนบนเป็นพื้นที่นำร่อง ภายใต้การดำเนินการของสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) และการสนับสนุนในด้านวิชาการโดยศูนย์วิจัยปัญหาสุรา สำนักวิจัยนโยบายสร้างเสริมสุขภาพ (สวน.) [13]

ในช่วงปี พ.ศ. 2557-2559 ได้ขยายโครงการเป็น 25 จังหวัดครอบคลุมทุกภูมิภาคของประเทศ และได้สนับสนุนโครงการเสริมสร้างศักยภาพทางวิชาการและพัฒนาระบบติดตามประเมินสำหรับโครงการตามแผนยุทธศาสตร์ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดที่ดำเนินการโดยสำนักวิจัยนโยบายสร้างเสริมสุขภาพ (สวน.) มูลนิธิเพื่อการพัฒนา นโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ และหน่วยวิจัยเภสัชศาสตร์สังคม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อหนุนเสริมและติดตามประเมินเชิงพัฒนาแก่โครงการระดับจังหวัดทั้ง 25 จังหวัด โดยโครงการดังกล่าวได้พัฒนาตัวชี้วัดการดำเนินงานและรูปแบบการติดตามหนุนเสริมกลไกการทำงานระดับจังหวัดผ่านทีมนักวิชาการระดับภาค [14]

ในปี พ.ศ. 2560 ที่ประชุมคณะอนุกรรมการพิจารณาด้านวิชาการในการควบคุมป้องกันและลด ละ เลิกการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ภายใต้คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีมติเห็นชอบในหลักการให้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับข้อมูลเฝ้าระวังติดตามสถานการณ์แอลกอฮอล์และการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดขึ้น ดังนั้นศูนย์วิจัยปัญหาสุราร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้มอบหมายให้สำนักวิจัยนโยบายสร้างเสริมสุขภาพ (สวน.) ร่วมกับหน่วยวิจัยเภสัชศาสตร์สังคม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาคู่มือประเมินผลการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด [15] และได้ผลผลิตออกมาเป็น “คู่มือสำหรับการประเมินการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด” โดยกระบวนการพัฒนาคู่มือการประเมินได้ดำเนินการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยและผู้นำไปใช้ อันได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ตลอดจนหน่วยงานและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด เป็นต้น เพื่อให้จังหวัดสามารถรายงานการประเมินตนเองในเบื้องต้น (Self-assessment report) ได้ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาคู่มือการประเมินผลการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด สำหรับคณะทำงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมินสถานการณ์การดำเนินงานและประเมินตนเองในเบื้องต้น

1.3 ส่วนประกอบของคู่มือการประเมิน

คู่มือการประเมินฯ ฉบับนี้จัดทำขึ้นจากรายงานการวิจัยเพื่อพัฒนาคู่มือการประเมินผลการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด โดยสรุปเนื้อหาเป็น 5 บท ได้แก่ บทที่ 1 บทนำที่กล่าวถึงความจำเป็นของงานชิ้นนี้ บทที่ 2 นโยบายและมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นการสรุปข้อมูลไว้ประกอบสำหรับการนำไปกำหนดเป็นกรอบการดำเนินงานโดยอิงกับยุทธศาสตร์การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นหลัก บทที่ 3 กรอบการประเมิน เป็นการทบทวนเรื่องกรอบการประเมินตาม logic model

ตามที่สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เลือกนำมาใช้ในการประเมิน และแนวคิดที่เกี่ยวข้องบางส่วน บทที่ 4 ตัวชี้วัดการประเมิน เป็นสรุปตัวชี้วัดที่ได้จากการวิจัยพร้อมรายละเอียดของแต่ละตัวชี้วัด และบทที่ 5 การประเมินและการรายงานผล เป็นแนวทางสำหรับการประเมินและจัดทำรายงานสุดท้ายตัวอย่างรายงานและแบบฟอร์มในการประเมิน

บทที่ 2

นโยบายและมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

2.1 ยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ

มาตรการของนโยบายแอลกอฮอล์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการควบคุมปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประกอบไปด้วยหลายมาตรการ ทั้งการจำกัดอายุผู้ซื้อ การที่รัฐเป็นเจ้าของร้านขายสุราปลีก การจำกัดเวลาในการขาย การจำกัดความหนาแน่นของจุดขาย ระบบภาษีสุรา การสุ่มตรวจระดับแอลกอฮอล์ในลมหายใจของผู้ขับขี่ การคัดกรองผู้มีความเสี่ยงเบื้องต้น ฯลฯ ซึ่งแต่ละมาตรการจะมีประสิทธิผลตั้งแต่ระยะสั้นไปจนถึงระยะยาวแตกต่างกัน รวมถึงควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในมิติที่ต่างกันไป สำหรับประเทศไทย มาตรการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด ได้แก่ มาตรการทางภาษีและราคา การจำกัดการเข้าถึงเครื่องดื่ม การควบคุมหรือห้ามการโฆษณา และการควบคุมพฤติกรรมขับขี่ขณะมีเมามาอย่างจริงจัง [10]

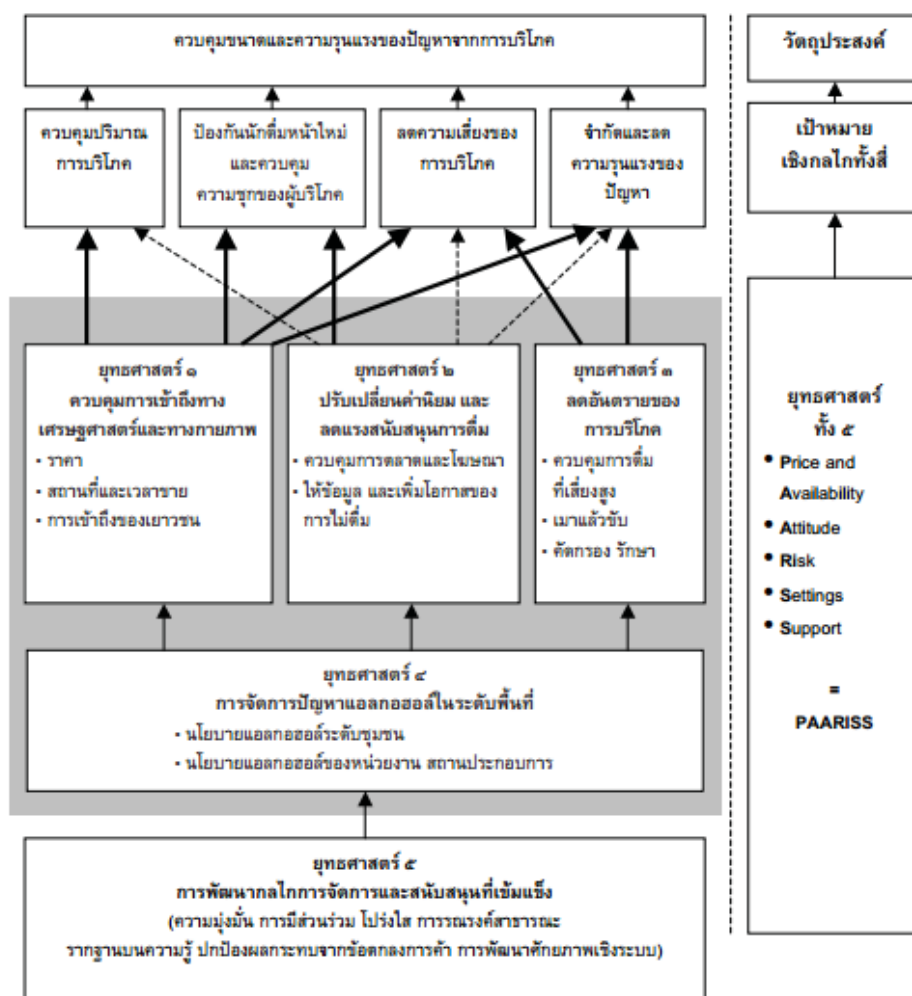
แผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาตินี้ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ย่อย คือ ยุทธศาสตร์การควบคุมการเข้าถึงทางเศรษฐศาสตร์และทางกายภาพ (Price and Availability) ยุทธศาสตร์การปรับเปลี่ยนค่านิยมและแรงสนับสนุนในการดื่ม (Attitude) ยุทธศาสตร์การลดอันตรายจากการบริโภค (Risk reduction) ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ (Alcohol policy at every Settings) และยุทธศาสตร์การพัฒนากลไกการจัดการและสนับสนุนที่เข้มแข็ง (Support) ซึ่งแต่ละยุทธศาสตร์มีเป้าประสงค์ต่างกัน แต่มีจุดมุ่งหมายที่สนับสนุนกันและกันเพื่อบรรลุเป้าหมายเชิงกลไกทั้ง 4 ดังแสดงในภาพที่ 2.1 โดยในแต่ละยุทธศาสตร์ทั้ง 5 จะประกอบด้วยมาตรการย่อยหลากหลาย [10] ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 มาตรการตามยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ

ยุทธศาสตร์	มาตรการ
1. การควบคุมการเข้าถึงทางเศรษฐศาสตร์และทางกายภาพ (Price and Availability)	1) มาตรการทางภาษีและราคา 2) มาตรการควบคุมสถานที่และวันเวลาขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 3) มาตรการควบคุมการเข้าถึงสุราของเยาวชน
2. การปรับเปลี่ยนค่านิยมและแรงสนับสนุนในการดื่ม (Attitude)	1) มาตรการควบคุมการตลาดและโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2) มาตรการให้ความรู้ ปรับทัศนคติ และเพิ่มโอกาสในการไม่ดื่มสุรา
3. การลดอันตรายจากการบริโภค (Risk reduction)	1) มาตรการควบคุมการบริโภคในเงื่อนไขและสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาสูง 2) มาตรการควบคุมพฤติกรรมขับขี่ยานพาหนะขณะมีเมามา 3) มาตรการการคัดกรองและบำบัดรักษา
4. การจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ (Alcohol policy at every Settings)	1) มาตรการนโยบายแอลกอฮอล์ระดับชุมชน 2) มาตรการนโยบายแอลกอฮอล์ของหน่วยงานและสถานประกอบการ

ยุทธศาสตร์	มาตรการ
5. การพัฒนากลไกการจัดการและสนับสนุนที่เข้มแข็ง (Support)	1) มาตรการสร้างความมุ่งมั่นและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทุกระดับ 2) มาตรการส่งเสริมความโปร่งใสในกระบวนการ 3) มาตรการส่งเสริมให้เป็นกระบวนการที่มีรากฐานจากองค์ความรู้และการเรียนรู้ร่วมกัน 4) มาตรการปกป้องความเข้มแข็งของนโยบายแอลกอฮอล์จากผลกระทบของข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ 5) มาตรการรณรงค์สาธารณะเพื่อสนับสนุนนโยบายแอลกอฮอล์ 6) มาตรการพัฒนาศักยภาพของระบบการจัดการกับปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ที่มา: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (2553)

รูปที่ 2.1 ยุทธศาสตร์ทั้งห้าและความเชื่อมโยงกับเป้าหมายเชิงกลไกและวัตถุประสงค์ของแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ

ที่มา: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (2553)

2.2 มาตรการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ของประเทศไทย

มาตรการในการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยสามารถจำแนกออกเป็น 8 ส่วน ดังนี้
 1) มาตรการด้านภาษีและราคา 2) มาตรการควบคุมการเข้าถึงทางกายภาพ 3) มาตรการควบคุมการตลาด 4) มาตรการให้ความรู้และปรับทัศนคติ 5) มาตรการป้องกันการตี้มแล้วขับ 6) มาตรการการบำบัดและคัดกรอง 7) มาตรการทางชุมชนและองค์กร และ 8) มาตรการพัฒนากลไกและสนับสนุนที่เข้มแข็ง รายละเอียด ดังนี้

2.2.1 มาตรการด้านภาษีและราคา

ประเทศไทยเน้นการบังคับใช้มาตรการทางภาษีเป็นหลัก โดยการจัดเก็บภาษีเครื่องตี้มแอลกอฮอล์มี 3 ส่วนหลัก คือ ภาษีนำเข้า ภาษีสรรพสามิต และภาษีอื่นๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1.1 ภาษีนำเข้า

การจัดภาษีนำเข้าจะจัดเก็บสำหรับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ โดยอัตราภาษีนำเข้าจะขึ้นอยู่กับภาระตามข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศกับประเทศผู้ผลิต อาทิ ข้อตกลงการค้าสินค้าอาเซียน (ASEAN Trade in Goods Agreement: ATIGA) กำหนดอัตราภาษีนำเข้าเครื่องตี้มแอลกอฮอล์จากประเทศสมาชิกข้อตกลงคือร้อยละศูนย์ เป็นต้น ทั้งนี้ สำหรับประเทศที่ไม่ได้มีข้อตกลงการค้ากับประเทศไทยนั้น กฎหมายได้กำหนดอัตราภาษีศุลกากรเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในอัตราร้อยละ 60 ของราคา C.I.F. (Cost Insurance and Freight) [16]

2.2.1.2 ภาษีสรรพสามิต

การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 กำหนดให้จัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ทั้งตามมูลค่า (ad valorem) และปริมาณเอทานอล (specific rate) โดยการคำนวณภาษีตามมูลค่าให้คำนวณจากรูปราคาขายปลีกแนะนำ และการคำนวณภาษีตามปริมาณ เอทานอลให้คำนวณต่อเอทานอล 1 ลิตร [17]

2.2.1.3 ภาษีอื่นๆ

ภาษีอื่นๆ ที่จัดเก็บจากเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ประกอบด้วย ภาษีบำรุงท้องที่ ในอัตราร้อยละ 10 ของภาษีสรรพสามิต [18] ภาษีส่งเสริมสุขภาพ ในอัตราร้อยละ 2 ของภาษีสรรพสามิต [19] ภาษีบำรุงกองทุนพัฒนาการกีฬา ในอัตราร้อยละ 2 ของภาษีสรรพสามิต [20] ภาษีบำรุงองค์การกระจายเสียง ในอัตราร้อยละ 1.5 ของภาษีสรรพสามิต [21] และภาษีมูลค่าเพิ่ม ในอัตราร้อยละ 6.3 ของราคาขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ [22]

2.2.2 มาตรการควบคุมการเข้าถึงทางกายภาพ

มาตรการในการจำกัดการเข้าถึงเครื่องตี้มแอลกอฮอล์มีหลายมาตรการ ทั้งการจำกัดอายุผู้ซื้อ วันเวลา และสถานที่ขาย โดยสามารถจำแนกมาตรการออกเป็น 2 ส่วนหลัก ดังนี้

2.2.2.1 การควบคุมการขาย

1) การขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ทั้งขายปลีกและส่งจะต้องได้รับอนุญาตจากกรมสรรพสามิต และใบอนุญาตขายจะมีอายุ 1 ปีนับแต่ได้รับอนุญาต [17]

2) ห้ามขายโดยวิธีการเร่ขายและโดยเครื่องจำหน่ายอัตโนมัติ [23]

- 3) ห้ามขายแก่บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี และบุคคลที่มีอาการมีเมาครองสติไม่ได้ [23]
- 4) ห้ามขายในวันพระใหญ่ อันได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา และในช่วงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา [24-26]
- 5) ห้ามขายนอกช่วงเวลา 11.00 – 14.00 น. และ 17.00 – 24.00 น. [27]
- 6) ห้ามขายในสถานที่ ได้แก่ วัด หรือศาสนสถาน สถานพยาบาล สถานที่หน่วยงานของรัฐ หอพัก สถานศึกษาหรือบริเวณใกล้เคียง สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงหรือบริเวณใกล้เคียง สวนสาธารณะ โรงงาน บริเวณสถานีขนส่ง บริเวณท่าเรือโดยสารสาธารณะ บริเวณทางรถไฟ พื้นที่อุทยานแห่งชาติ [23, 28]

2.2.2.2 การควบคุมการผลิตและนำเข้า

การผลิตสุราหรือมีเครื่องกลั่นสำหรับผลิตไว้ในครอบครองและการนำเข้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องได้รับอนุญาตจากกรมสรรพสามิต [17] ยกเว้นกรณีการนำเข้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่ำกว่า 1 ลิตร

2.2.3 มาตรการควบคุมการตลาด

มาตรการควบคุมการตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยแบ่งเป็น 3 ส่วนหลัก ดังนี้

2.2.3.1 การควบคุมฉลาก

- 1) ฉลากผลิตภัณฑ์ต้องระบุรายละเอียดเกี่ยวกับสินค้า คำเตือน แก่ผู้บริโภค [29]
- 2) ฉลากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องไม่มีลักษณะที่สร้างความไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภค เชิญชวน ชักจูง โน้มน้าวให้ดื่ม และไม่มีลักษณะเป็นข้อความที่ทำให้เชื่อว่าประสบความสำเร็จจากการดื่ม ข้อความหรือภาพที่มีนักกีฬา ข้อความหรือภาพที่มีดาราศิลปิน นักร้อง หรือนักแสดง ข้อความที่ใช้ภาพการ์ตูน ข้อความที่ชักจูงให้ซื้อหรือบริโภคเพื่อเป็นสาธารณกุศล ข้อความที่ชักจูงให้เข้าร่วมกิจกรรมทางด้านดนตรี กีฬา ฯลฯ [30]
- 3) ฉลากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องระบุค่าเตือนตามที่กฎหมายกำหนด (กล่องที่ 2.1) [16]

“..(สุรา/ เบียร์/ ไวน์)..เป็นเหตุก่อมะเร็งได้”
 “..(สุรา/ เบียร์/ ไวน์)..เป็นเหตุให้สมองเสื่อมได้”
 “..(สุรา/ เบียร์/ ไวน์)..เป็นเหตุให้พิการได้”

กล่องที่ 2.1 ข้อความเตือนที่กฎหมายกำหนด

2.2.3.2 การควบคุมการโฆษณา

1) ห้ามโฆษณาโดยการแสดงชื่อหรือเครื่องหมายของเครื่องดื่ม ห้ามอวดอ้างสรรพคุณ ชักจูงให้ดื่มทั้งทางตรงทางอ้อม ยกเว้นการโฆษณาที่เป็นไปในเชิงสร้างสรรค์สังคม ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารและอนุญาตให้ปรากฏสัญลักษณ์ของเครื่องดื่มหรือสัญลักษณ์ของบริษัทผู้ผลิตได้ ทั้งนี้ไม่ใช้บังคับโฆษณาที่มีแหล่งกำเนิดจากนอกประเทศ [23]

2) การโฆษณาต้องมีความเป็นธรรม ไม่โฆษณาเกินจริง และไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค [29]

3) การโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในโรงภาพยนตร์และป้ายโฆษณาต้องไม่มีลักษณะเชิญชวนให้บริโภคหรืออวดอ้างสรรพคุณ คุณประโยชน์หรือคุณภาพของเครื่องดื่ม ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม ทั้งนี้ การโฆษณาในลักษณะการเสนอภาพลักษณ์ของบริษัทหรือกิจการต้องแสดงค่าเตือนอย่าง [31] ดังนี้

“การดื่มสุราแล้วขับซี้รถจะเป็นอันตรายและผิดกฎหมาย”
 “การจำหน่ายสุราแก่บุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี ผิดกฎหมาย”
 “การดื่มสุราเป็นอันตรายต่อสุขภาพและบั่นทอนสติสัมปชัญญะ”

4) การโฆษณาผ่านโทรทัศน์ การฉายภาพ ภาพยนตร์ วิดีทัศน์ การแสดงภาพโดยผ่านเครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่ออื่นใดในทำนองเดียวกัน ภาพสัญลักษณ์ต้องมีขนาดไม่เกินร้อยละ 5 ของพื้นที่โฆษณาทั้งหมดและใช้เวลาแสดงภาพสัญลักษณ์ไม่เกินร้อยละ 5 ของเวลาโฆษณาทั้งหมด แต่ต้องไม่เกิน 2 วินาที โดยให้โฆษณาได้ตั้งแต่วเวลา 22.00 นาฬิกา ถึง 05.00 นาฬิกา และให้แสดงภาพสัญลักษณ์ดังกล่าวเฉพาะในตอนท้ายของการโฆษณาเท่านั้น นอกจากนี้ ให้แสดงข้อความเตือน (กล่องที่ 2.1) ทั้งแบบเสียงและตัวอักษร โดยแบบเสียงไม่น้อยกว่า 2 วินาที และแบบตัวอักษรขนาดไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของพื้นที่ในตำแหน่งบนสุดเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2 วินาที [32]

5) การโฆษณาผ่านสิ่งพิมพ์ ภาพสัญลักษณ์ต้องมีขนาดไม่เกินร้อยละ 5 ของพื้นที่โฆษณาทั้งหมด โดยห้ามแสดงที่ปกหน้า ปกหลัง คุุหน้ากลาง หรือสิ่งห่อหุ้มสิ่งพิมพ์ดังกล่าว และให้แสดงค่าเตือน (กล่องที่ 2.1) แบบตัวอักษรขนาดไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของพื้นที่ในตำแหน่งบนสุด [32]

6) การโฆษณาแบบอื่นๆ ภาพสัญลักษณ์ต้องมีขนาดไม่เกินร้อยละ 3 ของพื้นที่โฆษณาในสื่ออื่น และให้แสดงค่าเตือน (กล่องที่ 2.1) แบบตัวอักษรขนาดไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของพื้นที่ในตำแหน่งบนสุด [32]

2.2.3.3 การควบคุมการส่งเสริมการขาย

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ห้ามมีการส่งเสริมการขาย ได้แก่ ลดราคา ชิงโชค แลก แจก แถม ให้ การบังคับขาย ขायพ่วง หรือวิธีการอื่นๆ ที่เป็นการส่งเสริมให้บริโภค [23]

2.2.4 มาตรการให้ความรู้และปรับทัศนคติ

มาตรการการให้ความรู้เป็นมาตรการรองที่กำหนดขึ้นเพื่อป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ สำหรับกิจกรรมที่ได้ดำเนินการอยู่ในประเทศไทย ณ ปัจจุบันนี้มีอยู่ 3 ประเภทหลัก ๆ ดังนี้ (1) School-based intervention เช่น หลักสูตรการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น โครงการส่งเสริมพฤติกรรมป้องกัน ลด ละ เลิกการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มวัยรุ่น เป็นต้น (2) Public campaign via Mass media เช่น 6 วิธี ฟื้นฟูตับ (3) มาตรการการสร้างความตระหนักเรื่องการดื่มผ่านสื่อสารมวลชน เช่น ลด ละ เลิก จดเกล้าเข้าพรรษา พักตับ ให้เหล้าเท่ากับแข่ง เป็นต้น [33]

2.2.5 มาตรการป้องกันการดื่มแล้วขับ

กฎหมายป้องกันการดื่มแล้วขับสามารถจำแนกตามระดับแอลกอฮอล์ในเลือดได้ 3 ระดับ ดังนี้

1) กลุ่มผู้ขับซี้ที่ห้ามมีแอลกอฮอล์ในเลือด ได้แก่ ผู้ขับซี้รถโดยสารสาธารณะทุกประเภท ทั้งรถโดยสารขนาดใหญ่ รถยนต์ และรถจักรยานยนต์ [34, 35]

2) กลุ่มผู้ขับขี่ที่ห้ามมีแอลกอฮอล์ในเลือดเกิน 20 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ได้แก่ ผู้ขับขี่ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ผู้ขับขี่ที่ได้รับใบอนุญาตขับรถชั่วคราว ผู้ขับขี่ที่มีใบอนุญาตขับขี่สำหรับรถประเภทอื่นที่ใช้แทนกันไม่ได้ และผู้ขับขี่ที่ไม่มีใบอนุญาตขับขี่ หรืออยู่ระหว่างถูกพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ [36]

3) กลุ่มผู้ขับขี่ที่ห้ามมีแอลกอฮอล์ในเลือดเกิน 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ได้แก่ ผู้ขับขี่รถทั่วไป [37, 38]

2.2.6 มาตรการบำบัดและคัดกรอง

สำหรับบำบัดและการคัดกรองในประเทศไทยกฎหมายได้ระบุว่า ประชาชนที่มีอายุ 15-59 ปี มีสิทธิได้รับการตรวจคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มแอลกอฮอล์ และผู้ต้องการบำบัดอาการติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถขอการสนับสนุนการบำบัดฟื้นฟูได้จากสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ [39] โดยระบบการคัดกรองของไทยมี 3 แบบ คือ 1) การคัดกรองโดยใช้แบบสอบถาม เช่น แบบประเมิน AUDIT [40, 41] 2) การคัดกรองโดยใช้ระดับแอลกอฮอล์ [42] และ 3) การบำบัดรักษาผู้ติดแอลกอฮอล์ เช่น การบำบัดผู้ที่ดื่มแบบเสียงสูงแต่ยังไม่ติดสุรา การรักษาตามมาตรฐานสำหรับผู้ที่ดื่มแบบมีปัญหาและผู้ที่ติดสุราและมาตรการให้ความช่วยเหลือกันเอง การรักษาด้วยยา เป็นต้น

2.2.7 มาตรการระดับชุมชนและองค์กร

มาตรการระดับชุมชนสามารถมีบทบาททั้งทางการพัฒนานโยบาย การพัฒนาความเข้มแข็งของการนำนโยบายไปปฏิบัติ เช่น การเฝ้าระวังในชุมชน หมู่บ้าน ด้วยออกเป็นกฎข้อตกลงของชุมชน หรือธรรมนูญหมู่บ้าน เป็นต้น หรือการออกกฎระเบียบ เช่น การออกเทศบัญญัติเพื่อควบคุมพื้นที่ในการห้ามจำหน่ายสุราตาม พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551[10] สำหรับมาตรการระดับองค์กรหรือหน่วยงาน ได้มีมาตรการให้สถานประกอบการทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีศักยภาพในการจัดการปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น การกำหนดสถานที่ ห้ามดื่มห้ามขาย ในบริเวณพื้นที่ในสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจของรัฐ หรือหน่วยงานรัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น [43] [44]

2.2.8 มาตรการพัฒนาโลกและสนับสนุนที่เข้มแข็ง

สำหรับการพัฒนาโลกและสนับสนุนที่เข้มแข็งนั้นได้ใช้ “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” ประกอบด้วย หรือ 1) พลังทางสังคม โดยหน่วยงานหลักได้แก่ สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า 2) พลังปัญญา หรือด้านวิชาการ หน่วยงานหลักคือ ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา และ 3) พลังนโยบาย หน่วยงานหลัก คือ สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่ประสานกันขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศไทย [45] โดยปัจจุบันได้มีความพยายามผลักดันในการดำเนินการผ่านกลไกคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ 3

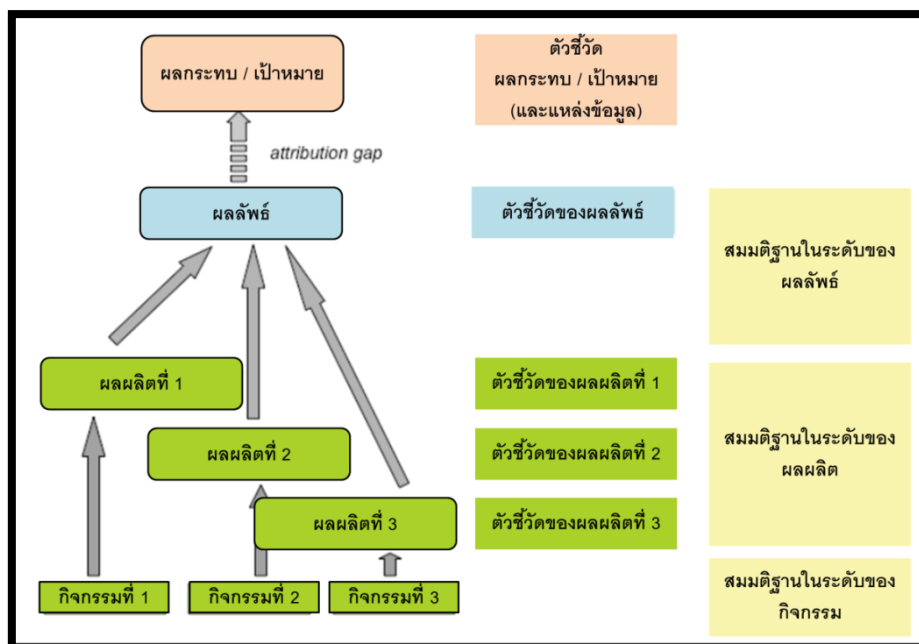
กรอบการประเมิน

3.1 แนวคิดการประเมิน

1) กรอบเหตุผลสัมพันธ์ (Log frame)

กรอบเหตุผลสัมพันธ์หรือแนวคิดเชิงตรรกะ (Log frame หรือ Logic model) เป็นกระบวนการวิเคราะห์และสร้างเครื่องมือที่ช่วยในการออกแบบโครงการให้ดียิ่งขึ้น โดยมีความสัมพันธ์ทั้งด้านวัตถุประสงค์ กระบวนการ และการจัดการ โดยผ่านการติดตามดำเนินการและการประเมิน ซึ่งใช้เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการวิเคราะห์โครงสร้างอย่างเป็นระบบ [46-48]

Log frame ประกอบด้วย 4 ระดับที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ กิจกรรม ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ (เป้าหมาย) โดยความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันนี้จะช่วยลดความแตกต่างของปัจจัยอื่นๆ ที่จะมีอิทธิพลในแต่ละระดับของ Log frame โดยปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการออกแบบโครงการหรือยุทธศาสตร์ของโครงการ คือ ความคาดหวังระหว่างผลผลิตและผลลัพธ์ (สมมติฐาน) รวมถึงระหว่างผลลัพธ์และผลกระทบด้วย นอกจากนี้ จะต้องมีการนิยามตัวชี้วัดสำหรับแต่ละกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการ ซึ่งจะกลายเป็นข้อสมมติฐานโดยรวมของบริษัทด้วย [49]

รูปที่ 3.1 The Logical Framework Approach (LFA)

ที่มา: Roduner et al. (2008)

2) แนวคิด CIPP Model

แนวคิด CIPP model (Context, Input, Process, Product Model) เป็นการประเมินกระบวนการดำเนินการ (Formative) และระยะสิ้นสุดโครงการ (Summative) ของโครงการ แผนงาน องค์กร สถาบัน และระบบ โดยโมเดลนี้อาจใช้ผู้ประเมินภายในขององค์กรเอง หรือการประเมินตนเองจากทีมในโครงการ หรือเป็นผู้ประเมินจากภายนอกองค์กร [50] องค์ประกอบในการประเมิน CIPP model มีดังนี้

1) Context evaluation “ต้องการทำอะไร” เป็นการประเมินบริบทก่อนการดำเนินการ เพื่อกำหนดประเด็นสถานการณ์ของปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

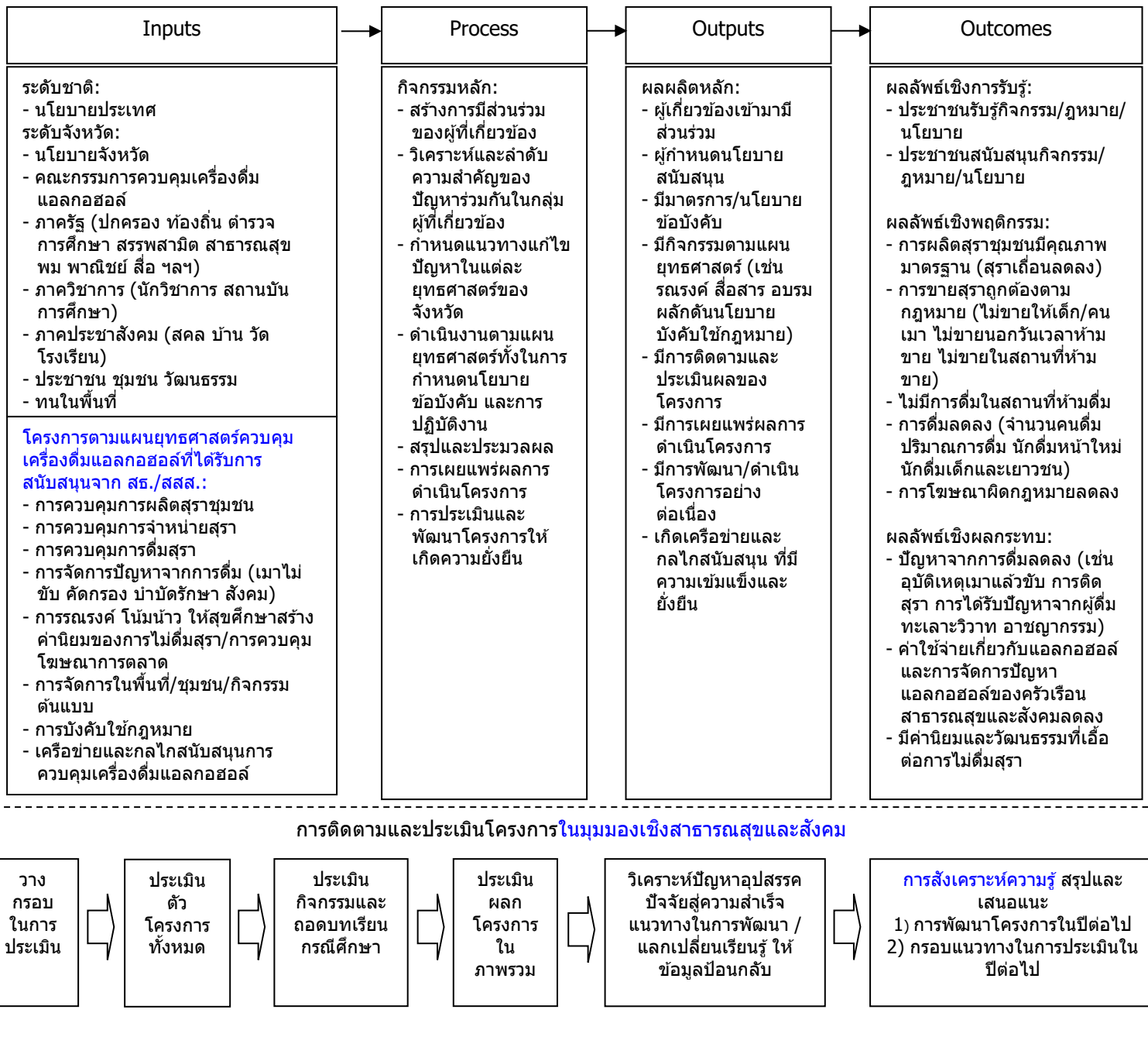
2) Input evaluation “ควรทำอะไร” เป็นการประเมินสิ่งนำเข้าเพื่อการวางแผนหรือการออกแบบการเลือกกลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการ เพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์

3) Process “ทำได้หรือไม่” เป็นการประเมินกระบวนการในการดำเนินงานของโครงการซึ่งเกี่ยวข้องกับการติดตาม (monitor) รวมถึงเอกสาร (document) และกิจกรรมต่างๆ (activities) ว่ามีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ในการดำเนินการ

4) Product “โครงการนี้ประสบความสำเร็จหรือไม่” เป็นการประเมินผลผลิตและผลที่ได้จากโครงการว่ามีคุณภาพคุณค่า หรือประสิทธิผลอย่างไร เพื่อขยายความสำเร็จของโครงการนำไปประยุกต์ใช้กับโครงการอื่น [51]

3) การประเมินโครงการการควบคุมเครื่องตีเมล็ดแอลกอฮอล์โดยใช้กรอบแนวคิดการประเมินแบบ logic model

สำหรับการประเมินโครงการตามแผนยุทธศาสตร์ควบคุมเครื่องตีเมล็ดแอลกอฮอล์ใน 5 จังหวัดภาคเหนือตอนบน และได้ขยายพื้นที่มายังภูมิภาคต่างๆจำนวน 25 จังหวัดเป็นโครงการเสริมสร้างศักยภาพทางวิชาการ และพัฒนาระบบติดตามประเมินสำหรับโครงการตามแผนยุทธศาสตร์ควบคุมเครื่องตีเมล็ดแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด ในส่วนของการวางกรอบการประเมินและการจัดทำตัวชี้วัดสำหรับการประเมินโดยการทบทวนเอกสาร และจัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิในด้านนโยบายแอลกอฮอล์และด้านการประเมินโครงการใช้แนวทางในการประเมินโดยใช้กรอบของยุทธศาสตร์แอลกอฮอล์ระดับชาติ แนวทางในการประเมินมี 2 ระดับ คือ ระดับจังหวัดหรือโครงการและระดับกิจกรรม ตัวชี้วัดแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลลัพธ์ของโครงการในการดำเนินยุทธศาสตร์นโยบายควบคุมเครื่องตีเมล็ดแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด ซึ่งมีการประเมินโครงการการควบคุมเครื่องตีเมล็ดแอลกอฮอล์ดังสรุปในรูปที่ 3.2 [52] [53]

รูป 3.2 กรอบที่ใช้ในการติดตามประเมินโครงการจังหวัด
ที่มา: สุรศักดิ์ ไชยสงค์ และคณะ. (2560)

3.2 องค์ประกอบและรูปแบบการประเมิน

องค์ประกอบของการประเมินการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดประกอบด้วย 2 ส่วน คือ การประเมินการดำเนินงานควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด และการประเมินสถานการณ์ปัญหาเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด ดังนี้

1) การประเมินการดำเนินงานควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด

การประเมินการดำเนินงานควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดจะใช้รูปแบบการประเมินตนเอง (Self-assessment report) โดยจังหวัด (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด) การประเมินในส่วนนี้จะเน้นการประเมินปัจจัยนำเข้าของการดำเนินงาน (Input) กระบวนการทำงาน (Process) และผลผลิตจากการดำเนินงาน (Output) เป็นสำคัญ

2) การประเมินสถานการณ์ปัญหาเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด

การประเมินสถานการณ์ปัญหาเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดจะเป็นการประเมินสถานการณ์ปัญหาและดัชนีความเสี่ยงต่อปัญหาในระดับจังหวัด ซึ่งวิเคราะห์จากข้อมูลทุติยภูมิ (การสำรวจพฤติกรรม การสูบบุหรี่และการดื่มสุรา: สพบส. โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ) โดยนักวิชาการการประเมินในส่วนนี้จะแสดงให้เห็นถึงบริบทของจังหวัดก่อนการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่การกำหนดประเด็นสถานการณ์ของปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายและกิจกรรมของโครงการ รวมไปถึงการแสดงผลลัพธ์ (Outcome) ที่เปลี่ยนแปลงไปภายหลังการดำเนินงานของจังหวัด

3.3 ระยะเวลาการประเมิน

การดำเนินงานควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ของจังหวัดในระยะ 1 ปีปฏิทิน (เดือนมกราคม-เดือนธันวาคม) โดยจังหวัดต้องจัดทำรายงานการประเมินตนเองเมื่อสิ้นปีปฏิทิน

บทที่ 4 ตัวชี้วัดการประเมิน

ในการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อใช้สำหรับการประเมินตนเองของจังหวัดได้ผ่านกระบวนการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยและผู้นำไปใช้ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ที่เป็นผู้ดูแลและติดตามการประเมินจังหวัด และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด/คณะกรรมการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดที่เป็นผู้นำไปใช้ประเมินตนเอง ผลที่ได้เกิดเป็นตัวชี้วัดจำนวนทั้งสิ้นตัว 30 ตัว โดยแบ่งเป็นตัวชี้วัดการดำเนินงานควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด 20 ตัวชี้วัด และตัวชี้วัดสถานการณ์ปัญหาเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด 10 ตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้

4.1 ตัวชี้วัดการดำเนินงานควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด

ตัวชี้วัดการดำเนินงานควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด ซึ่งคัดเลือกจากมาตรการตามยุทธศาสตร์นโยบายควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ระดับชาติ ตัวชี้วัดการดำเนินงานมีจำนวน 20 ตัวชี้วัด จำแนกตามยุทธศาสตร์นโยบายควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ระดับชาติ ดังตารางดังนี้

ตารางที่ 4.1 ตัวชี้วัดการดำเนินงานควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด

ยุทธศาสตร์	มาตรการ	ตัวชี้วัด	
		ที่	รายละเอียด
1. การควบคุมการเข้าถึงทางเศรษฐศาสตร์และทางกายภาพ	1.1 มาตรการควบคุมสถานที่และวันเวลาขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์	1	ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์
		2	ร้อยละของจุดจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ที่ได้รับการตรวจจากพนักงานเจ้าหน้าที่
		3	ร้อยละของจุดจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ที่กระทำผิดกฎหมายด้านการขาย
2. การปรับเปลี่ยนค่านิยมและแรงสนับสนุนในการตี้ม	2.1 มาตรการควบคุมการตลาดและโฆษณาเครื่องตี้มแอลกอฮอล์	4	ร้อยละของจุดจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ที่กระทำผิดกฎหมายด้านการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย
		5	การมีระบบเฝ้าระวังการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551
		6	จำนวนการร้องเรียนการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551
	2.2 มาตรการการให้ความรู้ปรับทัศนคติและเพิ่มโอกาสในการไม่ตี้มสุรา	7	การมีกิจกรรมรณรงค์สร้างกระแสเชิญชวนให้ ลด ละ เลิก เครื่องตี้มแอลกอฮอล์
3. การลดอันตรายจากการบริโภค	3.1 มาตรการควบคุมพฤติกรรมการขับขี่ยานพาหนะขณะมีเมเมา	8	จำนวนของผู้ขับขี่ที่ถูกเรียกตรวจในด้านตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์
		9	ร้อยละของผู้ขับขี่ที่มีพฤติกรรมเมมาแล้วขับ
	3.2 มาตรการการคัดกรองและบำบัดรักษา	10	ร้อยละของสถานพยาบาลที่มีคลินิกบำบัดผู้ติดสุรา
		11	ร้อยละของประชาชนที่รับการคัดกรองความเสี่ยงจากการตี้มสุรา
		12	ร้อยละของประชาชนที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาจากการตี้มสุราได้รับการคัดกรองความเสี่ยงจากการตี้มสุรา
		13	ร้อยละของชุมชนปลอดภัย

ยุทธศาสตร์	มาตรการ	ตัวชี้วัด	
		ที่	รายละเอียด
4. การจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่	4.1 มาตรการนโยบายแอลกอฮอล์ระดับชุมชน	14	ร้อยละของสถานศึกษาปลอดเหล้า
5. การพัฒนากลไกการจัดการและสนับสนุนที่เข้มแข็ง	5.1 มีกลไกสนับสนุนกระบวนการจัดการปัญหาแอลกอฮอล์อย่างมีประสิทธิภาพ	15	จำนวนการประชุมของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด
		16	ร้อยละของการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
		17	จำนวนมติหรือประเด็นเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่บูรณาการกับคณะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
		18	นโยบายหรือมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด
		19	การมีคณะอนุกรรมการจากภาคประชาสังคมร่วมทำงานกับภาครัฐ
		20	สัดส่วนงบประมาณในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อหัวประชากร

โดยตัวชี้วัดการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดมีรายละเอียด ดังนี้

ตัวชี้วัดที่ 1 ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

วัตถุประสงค์	เพื่อทราบสถานการณ์ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในจังหวัด
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
หลักการ	สัดส่วนจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งหมดในจังหวัด ทั้งที่ได้รับและไม่ได้รับอนุญาตขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตาม พรบ. ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ต่อจำนวนประชากรทั้งหมดของจังหวัด
คำนิยาม	จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึง จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งที่ได้รับและไม่ได้รับอนุญาตขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตาม พรบ. ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึง ร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ได้รับอนุญาตขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตาม พรบ. ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ประชากร หมายถึง ประชาชนทั้งหมดของจังหวัดที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป
วิธีการทำตัวชี้วัด	ด้วยจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ไม่ได้รับอนุญาตขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูล ดังนั้น ในการประเมินนี้จึงมีขอบเขตเพียงร้านค้าที่มีใบอนุญาตขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เท่านั้น ดังนั้น จึงใช้สูตร $Y = (A/B) * 1,000$ โดย $Y =$ สัดส่วนของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของจังหวัดต่อประชากร 1,000 คน $A =$ จำนวนร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของจังหวัด $B =$ จำนวนประชากรของจังหวัด (ข้อมูลกลางปีปฏิทิน)
ช่วงปีของข้อมูล	ปีปฏิทิน (1 มกราคม – 31 ธันวาคม)
แหล่งข้อมูล	$A =$ สำนักงานสรรพสามิตจังหวัด $B =$ สำนักงานจังหวัด หรือสำนักบริหารการทะเบียน เว็บไซต์: http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age.php
ผู้รวบรวมรายงานผล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ตัวอย่างข้อมูล	$A = 8,529$ ร้าน $B = 963,072$ คน ดังนั้น สัดส่วนของร้านเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อประชากร 1,000 คน $= (8,529/963,072) * 1,000 = 8.85$ หรือ 9 ร้านต่อประชากร 1,000 คน

ตัวชี้วัดที่ 2 ร้อยละของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ได้รับการตรวจจากพนักงานเจ้าหน้าที่

วัตถุประสงค์	เพื่อให้เกิดการดำเนินงานและบังคับใช้กฎหมายอย่างครอบคลุม
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
หลักการ	จำนวนจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งหมดในจังหวัด ทั้งที่ได้รับและไม่ได้รับอนุญาตขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตาม พรบ. ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ที่ได้รับการตรวจจากพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อจำนวนจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในจังหวัดทั้งหมด
คำนิยาม	<p>จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึง จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งที่ได้รับและไม่ได้รับอนุญาตขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตาม พรบ. ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560</p> <p>ร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึง จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ได้รับอนุญาตขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตาม พรบ. ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560</p> <p>พนักงานเจ้าหน้าที่ หมายถึง พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพรบ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551</p>
วิธีการทำตัวชี้วัด	<p>ด้วยจำนวนจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ไม่มีใบอนุญาตขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูล ดังนั้น ในการประเมินนี้จึงมีขอบเขตเพียงร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ได้รับอนุญาตขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เท่านั้น</p> <p>ดังนั้น จึงใช้สูตร $Y = (A/B) \times 100$ โดย</p> <p>Y = ร้อยละของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ได้รับการตรวจจากพนักงานเจ้าหน้าที่</p> <p>A = จำนวนจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ได้รับการตรวจจากพนักงานเจ้าหน้าที่</p> <p>B = จำนวนร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของจังหวัด</p>
ช่วงปีของข้อมูล	ปีปฏิทิน (1 มกราคม-31 ธันวาคม)
แหล่งข้อมูล	<p>A = สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด</p> <p>B = สำนักงานสรรพสามิตจังหวัด</p>
ผู้รวบรวมรายงานผล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ตัวอย่างข้อมูล	<p>A = 565 ร้าน</p> <p>B = 8,529 ร้าน</p> <p>ดังนั้น ร้อยละของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ได้รับการตรวจจากพนักงานเจ้าหน้าที่ = $(565/8,529) \times 100 =$ ร้อยละ 6.6</p>

ตัวชี้วัดที่ 3 ร้อยละของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่กระทำผิดกฎหมายด้านการขาย

วัตถุประสงค์	เพื่อให้เกิดการดำเนินงานและบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
หลักการ	จำนวนจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งหมดในจังหวัด ทั้งที่ได้รับและไม่ได้รับอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตาม พรบ. ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ที่กระทำผิดกฎหมายด้านการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามพรบ. ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 หรือพรบ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551
คำนิยาม	จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึง จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งที่ได้รับและไม่ได้รับอนุญาตขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตาม พรบ. ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 กฎหมายด้านการขาย หมายถึง กฎหมายว่าด้วยการขออนุญาตขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตาม พรบ. ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 หรือกฎหมายว่าด้วยการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามมาตรา 27-30 ของพรบ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 พนักงานเจ้าหน้าที่ หมายถึง พนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พรบ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551
วิธีการทำตัวชี้วัด	ใช้สูตร $Y = (A/B) \times 100$ โดย Y = ร้อยละของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่กระทำผิดกฎหมายด้านการขาย A = จำนวนจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่กระทำผิดกฎหมายด้านการขาย B = จำนวนจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ได้รับการตรวจจากพนักงานเจ้าหน้าที่
ช่วงปีของข้อมูล	ปีปฏิทิน (1 มกราคม – 31 ธันวาคม)
แหล่งข้อมูล	A, B = สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ผู้รวบรวมรายงานผล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ตัวอย่างข้อมูล	A = 15 ร้าน B = 565 ร้าน ดังนั้น ร้อยละของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่กระทำผิดกฎหมายด้านการขาย = $(15/565) \times 100 =$ ร้อยละ 2.6

ตัวชี้วัดที่ 4 ร้อยละของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่กระทำผิดกฎหมายด้านการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย

วัตถุประสงค์	เพื่อให้เกิดการดำเนินงานและบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
หลักการ	ร้อยละของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งหมดในจังหวัด ทั้งที่ได้รับและไม่ได้ รับอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตาม พรบ. ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ที่ กระทำผิดกฎหมายด้านการโฆษณาและการส่งเสริมการขายตาม พรบ. ควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551
คำนิยาม	จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึง จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งที่ ได้รับและไม่ได้รับอนุญาตขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตาม พรบ. ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 กฎหมายด้านการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย หมายถึง กฎหมายว่าด้วยการ โฆษณาและการส่งเสริมการขายตามตามมาตรา 30 และ 32 ของ พรบ. ควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 พนักงานเจ้าหน้าที่ หมายถึง พนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พรบ. ควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551
วิธีการทำตัวชี้วัด	ใช้สูตร $Y = (A/B) \times 100$ โดย Y = ร้อยละของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่กระทำผิดกฎหมายด้านการ โฆษณาและการส่งเสริมการขาย A = จำนวนจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่กระทำผิดกฎหมายด้านการโฆษณา และการส่งเสริมการขาย B = จำนวนจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ได้รับการตรวจจากพนักงาน เจ้าหน้าที่
ช่วงปีของข้อมูล	ปีปฏิทิน (1 มกราคม – 31 ธันวาคม)
แหล่งข้อมูล	A, B = สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ผู้รวบรวมรายงานผล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ตัวอย่างข้อมูล	A = 1 ร้าน B = 565 ร้าน ดังนั้น ร้อยละของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่กระทำผิดกฎหมายด้านการ โฆษณาและการส่งเสริมการขาย = $(1/565) \times 100 =$ ร้อยละ 0.17

ตัวชี้วัดที่ 5 การมีระบบเฝ้าระวังการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551

วัตถุประสงค์	เพื่อให้เกิดระบบเฝ้าระวังการกระทำความผิดตามกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ
หลักการ	เกิดกระบวนการสร้างระบบเฝ้าระวังการกระทำความผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 โดยกระบวนการเฝ้าระวังอาจเป็นช่องทางการร้องเรียน การแจ้งเบาะแสจากประชาชนและเครือข่าย การออกตรวจของเจ้าหน้าที่ เป็นต้น
คำนิยาม	ระบบเฝ้าระวัง หมายถึง ช่องทางการร้องเรียนและแจ้งเบาะแส ทั้งระบบจากส่วนกลาง เช่น ระบบ TAS (Tobacco & Alcohol Surveillance System) เว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (สคอ.) และระบบของจังหวัด เช่น กลุ่มไลน์ กลุ่มเฝ้าระวังของเยาวชนตาส์ประด เป็นต้น
วิธีการทำตัวชี้วัด	บรรยายรูปแบบของระบบเฝ้าระวังการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ที่ใช้อยู่ในจังหวัด อาจจำแนกเป็นการเฝ้าระวังโดยการออกตรวจว่ามีหรือไม่ ดำเนินการโดยใคร เมื่อใดถึงออกตรวจ พื้นที่ที่เน้นเป็นพิเศษคือที่ใด ฯลฯ เป็นต้น หรือมีช่องทางหรือระบบรับเรื่องร้องเรียนและแจ้งเบาะแสจากประชาชนและเครือข่ายหรือไม่ หากมีใช้ระบบของส่วนกลางหรือของจังหวัด อธิบายลักษณะหรือรูปแบบของระบบหรือช่องทางตามสมควร พร้อมแนบเอกสารหลักฐานประกอบ เช่น เอกสาร รายงาน รูปภาพ ฯลฯ
ช่วงปีของข้อมูล	ปีปฏิทิน (1 มกราคม-31 ธันวาคม)
แหล่งข้อมูล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าจังหวัด ภาคประชาสังคมต่างๆ
ผู้รวบรวมรายงานผล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ตัวอย่างข้อมูล	การเฝ้าระวังโดยการออกตรวจจะมีการเฝ้าระวังการกระทำความผิดกฎหมายในงานประเพณี 6 งานประเพณี อีกทั้งมีทีมเยาวชนกลุ่มตาส์ประดลงสู่พื้นที่เสี่ยงการละเมิดกฎหมาย นอกจากนี้ จังหวัดยังใช้ระบบเฝ้าระวัง TAS ของส่วนกลางในการรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนอีกด้วย

ตัวชี้วัดที่ 6 จำนวนการร้องเรียนการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551

วัตถุประสงค์	เพื่อทราบประสิทธิผลของระบบเฝ้าระวังการกระทำความผิดตามกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
หลักการ	จำนวนการร้องเรียนการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ในแต่ละระบบการเฝ้าระวังของจังหวัด
คำนิยาม	การร้องเรียน หมายถึง เรื่องร้องเรียนการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 จากการบันทึกในทะเบียนร้องเรียนหรือผ่านช่องทางการร้องเรียนและแจ้งเบาะแส ทั้งระบบจากส่วนกลาง เช่น ระบบ TAS (Tobacco & Alcohol Surveillance System) เว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (สคอ.) และส่วนของจังหวัด เช่น กลุ่มไลน์ กลุ่มเฝ้าระวังของเยาวชนตาส์ปาระด เป็นต้น
วิธีการทำตัวชี้วัด	รวบรวมจำนวนเรื่องร้องเรียนการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ที่ได้จากการบันทึกในทะเบียนร้องเรียนหรือผ่านช่องทางการร้องเรียนและแจ้งเบาะแสต่างๆ
ช่วงปีของข้อมูล	ปีปฏิทิน (1 มกราคม-31 ธันวาคม)
แหล่งข้อมูล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานตำรวจภูธรจังหวัด ภาคประชาสังคมต่างๆ
ผู้รวบรวมรายงานผล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ตัวอย่างข้อมูล	จำนวนเรื่องร้องเรียนการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 จำนวน 5 เรื่อง

ตัวชี้วัดที่ 7 การมีกิจกรรมรณรงค์สร้างกระแสเชิญชวนให้ ลด ละ เลิก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์

วัตถุประสงค์	เพื่อให้เกิดกิจกรรมรณรงค์สร้างกระแสเชิญชวน ลด ละ เลิก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของจังหวัด
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ
หลักการ	จังหวัดมีการจัดกิจกรรมรณรงค์สร้างกระแสเชิญชวนให้ ลด ละ เลิก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วงเทศกาลต่างๆ ของจังหวัด
คำนิยาม	เทศกาล หมายถึง เทศกาลหลักของจังหวัด ดังต่อไปนี้ 1) ปีใหม่ 2) สงกรานต์ 3) เข้าพรรษา 4) ลอยกระทง 5) งานกาชาด 6) งานประเพณีท้องถิ่น (ระดับจังหวัดหรือระดับอำเภอ)
วิธีการทำตัวชี้วัด	บรรยายการจัดกิจกรรมรณรงค์สร้างกระแสเชิญชวนให้ ลด ละ เลิก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วงเทศกาลหลักต่างๆ ว่ามีการจัดกิจกรรมหรือไม่ หากมีมีเทศกาลใดบ้าง พร้อมอธิบายรูปแบบ ลักษณะ วิธีดำเนินกิจกรรม ผู้รับผิดชอบ ระยะเวลาการจัดกิจกรรม และอื่นๆ ตามสมควร พร้อมแนบเอกสารหลักฐานประกอบ เช่น เอกสาร รายงาน รูปภาพ ฯลฯ
ช่วงปีของข้อมูล	ปีปฏิทิน (1 มกราคม - 31 ธันวาคม)
แหล่งข้อมูล	สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าจังหวัด
ผู้รวบรวมรายงานผล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ตัวอย่างข้อมูล	<ul style="list-style-type: none"> - มีการประชุมตั้งวงเสวนาแกนนำชุมชน “งานบุญปลอดเหล้า” เพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในชุมชนให้เกิดเป็นรูปธรรม - มีการจัดเวทีปฏิญาณตน “งดเหล้าเข้าพรรษา” กระบวนการมีส่วนร่วมและมีนายอำเภอสนับสนุน ได้ดำเนินการควบคุมไปก้นนโยบายของจังหวัดโดยมีหน่วยงานที่บูรณาการร่วมกันคือสำนักงานจังหวัด / สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าโดยใช้ข้อมูลคนงดเหล้าทุกอำเภอส่งรายงานในกระทรวง - มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อเฝ้าระวัง ร้านค้า ทุกอำเภอและงานเทศกาลที่สำคัญของอำเภอ ได้แก่ งานออกพรรษา งานลอยกระทง และงานปีใหม่ - การสนับสนุนพื้นที่จัดงานปลอดเหล้าและปฏิบัติตามกฎหมายในเทศกาลแข่งเรือปักธงชัย

ตัวชี้วัดที่ 8 จำนวนของผู้ขับขี่ที่ถูกเรียกตรวจในด้านตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์

วัตถุประสงค์	เพื่อให้เกิดการดำเนินงานและบังคับใช้กฎหมายอย่างครอบคลุม
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
หลักการ	จำนวนผู้ขับขี่ยานพาหนะบนทุกชนิดที่ถูกเรียกตรวจ ณ ด้านตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์
คำนิยาม	ผู้ขับขี่ หมายถึง ผู้ขับขี่ยานพาหนะทุกชนิดบนท้องถนน ด้านตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์ หมายถึง สถานที่ทำการที่เจ้าพนักงานตำรวจออกปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจเพื่อจับกุมผู้ที่มีปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายเกินกว่าเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด
วิธีการทำตัวชี้วัด	รวบรวมข้อมูลจำนวนผู้ขับขี่ยานพาหนะทุกชนิดบนท้องถนนที่เคยถูกเรียกตรวจ ณ ด้านตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์จากฐานข้อมูลของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งรวบรวมจากฐานข้อมูลสำนักงานตำรวจภูธรจังหวัด
ช่วงปีของข้อมูล	ปีงบประมาณ (1 ตุลาคม-30 กันยายน)
แหล่งข้อมูล	สำนักงานตำรวจภูธรจังหวัดฝ่ายการจราจร สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน ศูนย์อำนวยการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน
ผู้รวบรวมรายงานผล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ตัวอย่างข้อมูล	จำนวนของผู้ขับขี่ที่ถูกเรียกตรวจในด้านตรวจแอลกอฮอล์มีทั้งสิ้น 790,861 ราย

ตัวชี้วัดที่ 9 ร้อยละของผู้ขับขี่ที่มีพฤติกรรมเมาแล้วขับ

วัตถุประสงค์	เพื่อให้เกิดการดำเนินงานและบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
หลักการ	ร้อยละของผู้ขับขี่ยานพาหนะบนทุกชนิดที่ถูกเรียกตรวจ ณ ด้านตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์และเป็นผู้เมาสุรา
คำนิยาม	<p>ผู้ขับขี่ หมายถึง ผู้ขับขี่ยานพาหนะทุกชนิดบนท้องถนน</p> <p>ด้านตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์ หมายถึง สถานที่ทำการที่เจ้าพนักงานตำรวจออกปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจเพื่อจับกุมผู้ที่มีปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายเกินกว่าเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด</p> <p>ผู้เมาสุรา หมายถึง ผู้ที่มีความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ในกระแสเลือด (BAC) เกินกว่า 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์</p>
วิธีการทำตัวชี้วัด	<p>ใช้สูตร $Y = (A/B) \times 100$ โดย</p> <p>Y = ร้อยละของผู้ขับขี่ที่ถูกเรียกตรวจในด้านตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์และเป็นผู้เมาสุรา</p> <p>A = จำนวนผู้ขับขี่ที่ถูกเรียกตรวจในด้านตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์และเป็นผู้เมาสุรา</p> <p>B = จำนวนผู้ขับขี่ที่ถูกเรียกตรวจในด้านตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์</p>
ช่วงปีของข้อมูล	ปีงบประมาณ (1 ตุลาคม-30 กันยายน)
แหล่งข้อมูล	<p>A, B</p> <p>สำนักงานตำรวจภูธรจังหวัดฝ่ายการจราจร</p> <p>สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด</p> <p>ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน</p> <p>ศูนย์อำนวยการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน</p>
ผู้รวบรวมรายงานผล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ตัวอย่างข้อมูล	<p>$A = 1,145$ ราย</p> <p>$B = 790,861$ ราย</p> <p>ดังนั้น ร้อยละของผู้ขับขี่ที่ถูกเรียกตรวจในด้านตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์และเป็นผู้เมาสุรา $= (1,145/790,861) \times 100 =$ ร้อยละ 0.14</p>

ตัวชี้วัดที่ 10 ร้อยละของสถานพยาบาลที่มีคลินิกบำบัดผู้ติดสุรา

วัตถุประสงค์	เพื่อกระตุ้นให้สถานพยาบาลมีแนวทางในการบำบัดผู้ติดสุรา
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
หลักการ	จำนวนสถานพยาบาลทุกประเภทในจังหวัดที่มีคลินิกสำหรับบำบัดรักษาผู้ติดสุรา
คำนิยาม	สถานพยาบาล หมายถึง สถานพยาบาลในจังหวัด ตั้งแต่ระดับโรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลศูนย์โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย และโรงพยาบาลเอกชน ผู้ติดสุรา หมายถึง บุคคลที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จนก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพร่างกายหรือจิตใจ โดยการดื่มนั้นมีลักษณะที่ต้องเพิ่มปริมาณมากขึ้นและเมื่อหยุดดื่มจะอาการแสดงของการขาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในร่างกาย
วิธีการทำตัวชี้วัด	ใช้สูตร $Y = (A/B) \times 100$ โดย Y = ร้อยละของสถานพยาบาลที่มีคลินิกบำบัดผู้ติดสุรา A = จำนวนสถานพยาบาลที่มีคลินิกบำบัดผู้ติดสุราในจังหวัด B = จำนวนสถานพยาบาลทั้งหมดในจังหวัด
ช่วงปีของข้อมูล	ปีปฏิทิน (1 มกราคม-31 ธันวาคม)
แหล่งข้อมูล	A,B = สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ผู้รวบรวมรายงานผล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ตัวอย่างข้อมูล	A = สถานพยาบาลที่มีคลินิกบำบัดผู้ติดสุรา 12 แห่ง B = สถานพยาบาลทั้งหมด 12 แห่ง (โรงพยาบาลจังหวัด 1 แห่ง โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย 1 แห่ง โรงพยาบาลชุมชน 10 แห่ง) ดังนั้น ร้อยละของสถานพยาบาลที่มีคลินิกบำบัดผู้ติดสุรา คิดเป็น ร้อยละ 100

ตัวชี้วัดที่ 11 ร้อยละของประชาชนที่ได้รับการคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มสุรา

วัตถุประสงค์	เพื่อทราบสถานการณ์การคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มสุราของประชาชนในจังหวัด
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
หลักการ	ประชาชนทุกคนในจังหวัดควรได้รับการคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มสุราจากสถานพยาบาลในจังหวัด
คำนิยาม	<p>ประชาชน หมายถึง ประชาชนไทยที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งมีสิทธิได้รับการตรวจคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มสุราจากสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกันสุขภาพ</p> <p>การคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มสุรา หมายถึง ประชาชนที่ติดสุราได้เข้ารับการบำบัดรักษา ซึ่งมาจากระบบคัดกรอง</p> <p>สถานพยาบาล หมายถึง สถานพยาบาลในจังหวัด ตั้งแต่ระดับโรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลศูนย์โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย และโรงพยาบาลเอกชน</p>
วิธีการทำตัวชี้วัด	<p>ใช้สูตร $Y = (A/B) \times 100$ โดย</p> <p>Y = ร้อยละของประชาชนที่ได้รับการคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มสุราจากสถานพยาบาล</p> <p>A = จำนวนประชาชนที่ได้รับการคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มสุราจากสถานพยาบาล</p> <p>B = จำนวนประชาชนอายุ 15 ปีขึ้นไปในจังหวัด</p>
ช่วงปีของข้อมูล	ปีปฏิทิน (1 มกราคม-31 ธันวาคม)
แหล่งข้อมูล	A, B = สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ผู้รวบรวมรายงานผล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ตัวอย่างข้อมูล	<p>$A = 27,620$ คน</p> <p>$B = 600,388$ คน</p> <p>ดังนั้น ร้อยละของประชาชนอายุ 15 ปีขึ้นไปที่ได้รับการคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มสุราจากสถานพยาบาล = $(27,620/600,388) \times 100 =$ ร้อยละ 4.6</p>

ตัวชี้วัดที่ 12 ร้อยละของประชาชนที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาจากการดื่มสุราได้รับการคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มสุรา

วัตถุประสงค์	เพื่อทราบสถานการณ์ของประชาชนกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาจากการดื่มสุรา
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
หลักการ	ประชาชนทุกคนในจังหวัดที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาจากการดื่มสุราได้รับการคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มสุราจากสถานพยาบาล
คำนิยาม	<p>ประชาชน หมายถึง ประชาชนไทยที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งมีสิทธิได้รับการตรวจคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มสุราจากสถานพยาบาล</p> <p>การคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มสุรา หมายถึง ประชาชนที่ติดสุราได้เข้ารับการบำบัดรักษา ซึ่งมาจากระบบคัดกรอง</p> <p>สถานพยาบาล หมายถึง สถานพยาบาลในจังหวัด ตั้งแต่ระดับโรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลศูนย์โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย และโรงพยาบาลเอกชน</p>
วิธีการทำตัวชี้วัด	<p>ใช้สูตร $Y = (A/B) \times 100$ โดย</p> <p>Y = ร้อยละของประชาชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาจากการดื่มสุราและได้รับการคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มสุราจากสถานพยาบาล</p> <p>A = จำนวนประชาชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาจากการดื่มสุราและได้รับการคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มสุราจากสถานพยาบาล</p> <p>B = จำนวนประชาชนที่ได้รับการคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มสุราจากสถานพยาบาล</p>
ช่วงปีของข้อมูล	ปีปฏิทิน (1 มกราคม-31 ธันวาคม)
แหล่งข้อมูล	A, B = สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ผู้รวบรวมรายงานผล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ตัวอย่างข้อมูล	<p>$A = 3,136$ คน</p> <p>$B = 27,260$ คน</p> <p>ดังนั้น ร้อยละของประชาชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาจากการดื่มสุราและได้รับการคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มสุราจากสถานพยาบาล</p> <p>$= (3,136/27,260) \times 100 =$ ร้อยละ 11.5</p>

ตัวชี้วัดที่ 13 ร้อยละของชุมชนปลอดภัย

วัตถุประสงค์	เพื่อกระตุ้นให้เกิดชุมชนปลอดภัยในจังหวัด
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
หลักการ	ชุมชนที่มีมาตรการหรือกติกาชุมชนในการจัดการหรือควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือมีการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตาม พรบ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 รวมถึงมีการรณรงค์พื้นที่ปลอดภัย ประเพณีปลอดภัย เทศกาลปลอดภัย ฯลฯ ตามแต่มาตรการหรือกติกาชุมชนต่อจำนวนชุมชนทั้งหมดของจังหวัด
คำนิยาม	ชุมชนปลอดภัย หมายถึง หมู่บ้าน/ชุมชนที่มีมาตรการหรือกติกาชุมชนจัดการเรื่องเหล้า หรือมีการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตาม พรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมถึงมีการรณรงค์งานบุญประเพณีปลอดภัย ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อตกลงของชุมชน
วิธีการทำตัวชี้วัด	ใช้สูตร $Y = (A/B) \times 100$ โดย Y = ร้อยละของชุมชนปลอดภัยต่อชุมชนทั้งหมดของจังหวัด A = จำนวนชุมชนปลอดภัยของจังหวัด B = จำนวนชุมชนทั้งหมดของจังหวัด
ช่วงปีของข้อมูล	ปีปฏิทิน (1 มกราคม-31 ธันวาคม)
แหล่งข้อมูล	สำนักงานสาธารณสุขระดับจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขระดับอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าจังหวัด
ผู้รวบรวมรายงานผล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ตัวอย่างข้อมูล	$A = 251$ ชุมชน $B = 792$ ชุมชน ดังนั้น ร้อยละของชุมชนปลอดภัยต่อชุมชนทั้งหมดของจังหวัด $= (251/792) \times 100 =$ ร้อยละ 31.7

ตัวชี้วัดที่ 14 ร้อยละของสถานศึกษาปลอดเหล้า

วัตถุประสงค์	เพื่อกระตุ้นให้สถานศึกษามีการจัดการพื้นที่ให้เป็นสถานที่ปลอดเหล้า
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
หลักการ	ร้อยละของสถานศึกษาที่มีระบบการจัดการสถานศึกษาให้เป็นพื้นที่ปลอดเหล้าตาม พรบ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ได้แก่ ห้ามการดื่ม ห้ามการขาย (เว้นกรณีการจัดงานแต่งงาน)
คำนิยาม	<p>สถานการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาทุกระดับชั้น ได้แก่ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ทั้งของภาครัฐและเอกชนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ</p> <p>สถานศึกษาปลอดเหล้า หมายถึง สถานศึกษาที่มีนโยบาย ประกาศ มติการประชุม ป้ายประกาศ ที่กำหนดให้สถานศึกษานั้นเป็นสถานที่ปลอดเหล้า และควรมีขั้นตอนปฏิบัติ ดังนี้ (อ้างอิงแนวปฏิบัติจากแนวคิด “สถานศึกษาปลอดบุหรี่”)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) มีนโยบายประกาศชัดเจน 2) มีการบริหารจัดการ เช่น ตั้งคณะกรรมการ 3) มีการจัดสภาพแวดล้อมให้แสดงว่าเป็นเขตปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 4) มีการสอดแทรกเรื่องผลกระทบจากการดื่มในการเรียนการสอน 5) มีส่วนร่วมจากนักเรียนในการขับเคลื่อนงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 6) มีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ให้ดื่ม 7) มีแผนดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกับชุมชน
วิธีการทำตัวชี้วัด	<p>ใช้สูตร $Y = (A/B) \times 100$ โดย</p> <p>Y = ร้อยละของสถานศึกษาปลอดเหล้าต่อสถานศึกษาทั้งหมด</p> <p>A = จำนวนสถานศึกษาปลอดเหล้า</p> <p>B = จำนวนสถานศึกษาทั้งหมด</p>
ช่วงปีของข้อมูล	ปีปฏิทิน (1 มกราคม-31 ธันวาคม)
แหล่งข้อมูล	<p>A = สำนักงานสาธารณสุขระดับจังหวัด และสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า จังหวัด</p> <p>B = สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด</p>
ผู้รวบรวมรายงานผล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ตัวอย่างข้อมูล	<p>A = 196 แห่ง</p> <p>B = 389 แห่ง</p> <p>ดังนั้น ร้อยละของสถานศึกษาปลอดเหล้าต่อสถานศึกษาทั้งหมด</p> <p>$= (196/389) \times 100 = 50.3$</p>

ตัวชี้วัดที่ 15 จำนวนการประชุมของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด

วัตถุประสงค์	เพื่อกระตุ้นให้การดำเนินงานของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัดเกิดประสิทธิผลมากขึ้น
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
หลักการ	จำนวนการประชุมของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด
คำนิยาม	คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด หมายถึง คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551
วิธีการทำตัวชี้วัด	รวบรวมจำนวนการประชุม พร้อมเอกสารหลักฐานประกอบ อาทิ รายงานการประชุม เป็นต้น
ช่วงปีของข้อมูล	ปีงบประมาณ (1 ตุลาคม-30 กันยายน)
แหล่งข้อมูล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ผู้รวบรวมรายงานผล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ตัวอย่างข้อมูล	1 ครั้ง

ตัวชี้วัดที่ 16 ร้อยละของการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

วัตถุประสงค์	เพื่อให้การดำเนินงานของจังหวัดด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เกิดประสิทธิผลมากขึ้น
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
หลักการ	การดำเนินงานของจังหวัดในด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามแผนปฏิบัติการประจำปี
คำนิยาม	แผนปฏิบัติการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึง แผนปฏิบัติการประจำปีด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
วิธีการทำตัวชี้วัด	ใช้สูตร $Y = (A/B) \times 100$ โดย Y = ร้อยละของการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ A = จำนวนกิจกรรมควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ดำเนินงานแล้วตามแผนปฏิบัติการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ B = จำนวนกิจกรรมควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งหมดตามแผนปฏิบัติการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ช่วงปีของข้อมูล	ปีงบประมาณ (1 ตุลาคม-30 กันยายน)
แหล่งข้อมูล	A, B = สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ผู้รวบรวมรายงานผล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ตัวอย่างข้อมูล	A = 1 โครงการ 6 กิจกรรม B = 1 โครงการ 6 กิจกรรม ดังนั้น ร้อยละของการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คิดเป็นร้อยละ 100 ที่มา: สรุปรายงานผลการดำเนินงานด้านสาธารณสุขตามแผนงานของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ปีงบประมาณ 2561 โครงการ: การสร้างชุมชนต้นแบบ”ลดเสี่ยงโรคไม่ติดต่อเรื้อรังบูรณาการกับชุมชนรักษ์ไตผ่านตำบลจัดการสุขภาพ ปีงบประมาณ 2560” วัตถุประสงค์ (1) การสร้างระบบเฝ้าระวัง/คัดกรอง (2) การใช้มาตรการทางสังคมในการลดการเข้าถึงปัจจัยเสี่ยงสุรา สูบบุหรี่ (3) การจัดการสุขภาพวัยทำงาน (4) การจัดการสภาวะแวดล้อม (5) การสื่อสารเพื่อปรับพฤติกรรม (6) การบริหารจัดการแผนงาน/โครงการ วางแผนและดำเนินการจัดการความเสี่ยงและปัญหา NCD ของชุมชนโดยชุมชน

ตัวชี้วัดที่ 17 จำนวนมติประชุมหรือประเด็นการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่บูรณาการกับคณะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์	เพื่อกระตุ้นให้การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกับด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
หลักการ	จำนวนมติ/ ข้อเสนอ/ ข้อเสนอสำคัญที่เกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัดที่บูรณาการกับคณะทำงานด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ด้านยาสูบ ด้านยาเสพติด หรือด้านความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย เป็นต้น
คำนิยาม	บูรณาการ หมายถึง การประสานกลมกลืนกันของแผน กระบวนการ สารสนเทศ การจัดสรรทรัพยากร การปฏิบัติการ ผลลัพธ์ และการวิเคราะห์ เพื่อสนับสนุนเป้าประสงค์ที่สำคัญร่วมกัน [54]
วิธีการจัดเก็บข้อมูล	รวบรวมจำนวนมติ/ ข้อเสนอ/ ข้อเสนอสำคัญที่เกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัดที่บูรณาการกับคณะทำงานด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ด้านยาสูบ ด้านยาเสพติด หรือด้านความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย เป็นต้น พร้อมเอกสารหลักฐานประกอบ อาทิ รายงานการประชุม เป็นต้น
ช่วงเวลาของข้อมูล	ปีงบประมาณ (1 ตุลาคม-30 กันยายน)
แหล่งข้อมูล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ผู้รวบรวมรายงานผล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ตัวอย่างข้อมูล	12 ครั้ง จากประชุมคณะกรรมการรักษาความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยจังหวัด โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - รายงานผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับร้านจำหน่ายสุรา ได้แก่ สถานบริการ/สถานประกอบการ/โรงแรม /และโต๊ะสนุกเกอร์ - รายงานสถิติการจับกุมตาม พ.ร.บ. ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 - รายงานผลการดำเนินงานตาม 10 มาตรการหลัก (10 รสขม.) เพื่อการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางท้องถนนจังหวัด

ตัวชี้วัดที่ 18 การมีนโยบายหรือมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด

วัตถุประสงค์	เพื่อกระตุ้นให้เกิดนโยบายหรือมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ
หลักการ	รูปแบบและลักษณะของนโยบายหรือมาตรการที่มีการวางแผนงานหรือข้อตกลงร่วมกันภายในจังหวัดในการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งมีการประกาศให้ประชาชนทราบด้วยทั่วกัน อาจทำเป็นลายลักษณ์อักษรโดยผ่านข้อตกลง (MOU) เช่น งานบุญประเพณีปลอดเหล้าจังหวัดที่ประกาศโดยผู้ว่าราชการจังหวัด
คำนิยาม	นโยบายหรือมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึง นโยบายหรือมาตรการที่มีการวางแผนงานหรือข้อตกลงร่วมกันภายในจังหวัดในการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งมีการประกาศให้ประชาชนทราบด้วยทั่วกัน อาจทำเป็นลายลักษณ์อักษร โดยผ่านข้อตกลง (MOU) เช่น งานบุญประเพณีปลอดเหล้าจังหวัดที่ประกาศโดยผู้ว่าราชการจังหวัด
วิธีการทำตัวชี้วัด	อธิบายรูปแบบและลักษณะของนโยบายหรือมาตรการที่มีการวางแผนงานหรือข้อตกลงร่วมกันภายในจังหวัดในการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น การเข้าถึงทางกายภาพ การสร้างหมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็ง งานบุญประเพณีปลอดเหล้า เป็นต้น และได้มีการระบุอยู่ใน ข้อตกลง (MOU) หนังสือสั่งการให้หน่วยงานดำเนินการ เป็นต้น พร้อมเอกสารหลักฐานประกอบ อาทิ MOU ประกาศผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นต้น
ช่วงเวลาของข้อมูล	ปีงบประมาณ (1 ตุลาคม-30 กันยายน)
แหล่งข้อมูล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ผู้รวบรวมรายงานผล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ตัวอย่างข้อมูล	ปี 2560 การลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) เกี่ยวกับข้อปฏิบัติทางกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และบุหรี่ยให้ผู้ประกอบการร้านค้าให้รับทราบ โดยห้ามมิให้มีการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่ยแก่บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ และขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เฉพาะในเวลาที่ยกกฎหมายกำหนด

ตัวชี้วัดที่ 19 การมีคณะกรรมการจากภาคประชาสังคมร่วมทำงานกับภาครัฐ

วัตถุประสงค์	เพื่อกระตุ้นให้เกิดการทำงานอย่างมีส่วนร่วม ทั้งจากภาครัฐและภาคประชาสังคม
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ
หลักการ	การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกับการทำงานของภาครัฐ
คำนิยาม	<p>คณะกรรมการ หมายถึง คณะกรรมการใดๆ ที่ถูกแต่งตั้งขึ้นโดย คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัดเพื่อดำเนินการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และให้รวมถึงคณะกรรมการหรือคณะทำงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์</p> <p>ภาคประชาสังคม หมายถึง การรวมตัวของภาคประชาชนที่มีการทำงานขับเคลื่อนในการประเด็นควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ เช่น สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า กลุ่มเยาวชน เป็นต้น</p>
วิธีการทำตัวชี้วัด	จำนวนคณะกรรมการที่มีส่วนร่วมจากภาคประชาสังคม พร้อมอธิบายว่าแต่ละคณะกรรมการมีภาคประชาสังคมใดบ้าง (ต้องแนบเอกสารหลักฐานประกอบ อาทิ ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือประกาศการแต่งตั้งชุดจัดระเบียบสังคม เป็นต้น)
ช่วงปีของข้อมูล	ปีงบประมาณ (1 ตุลาคม-30 กันยายน)
แหล่งข้อมูล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ผู้รวบรวมรายงานผล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ตัวอย่างข้อมูล	คณะกรรมการรักษาความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยจังหวัด ซึ่งหนึ่งในภารกิจคือ การตรวจสถานประกอบการร้านจำหน่ายสุรา

ตัวชี้วัดที่ 20 สัดส่วนงบประมาณในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อหัวประชากร

วัตถุประสงค์	เพื่อให้เกิดการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการควบคุมปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในจังหวัดอย่างเพียงพอ
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
หลักการ	จำนวนงบประมาณทั้งหมดที่ใช้ในการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในจังหวัดต่อจำนวนประชากรของจังหวัดทั้งหมด
คำนิยาม	งบประมาณ หมายถึง เงินที่ได้รับการสนับสนุนในการทำงานเกี่ยวป้องกันและควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งจากโดยหน่วยงานหลัก คือ กระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานอื่นๆ ในพื้นที่ เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานจังหวัด หรือจากแหล่งอื่นๆ เช่น สสส. กองทุนประกันสังคม สปสช. เป็นต้น ประชากร หมายถึง จำนวนประชากรทั้งหมดของจังหวัด
วิธีการทำตัวชี้วัด	ใช้สูตร $Y = A/B$ โดย Y = สัดส่วนงบประมาณในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อหัวประชากร A = จำนวนงบประมาณในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ B = จำนวนประชากรทั้งหมดของจังหวัด (ข้อมูลกลางปีปฏิทิน)
ช่วงเวลาของข้อมูล	ปีงบประมาณ (1 ตุลาคม-30 กันยายน)
แหล่งข้อมูล	A = สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด B = สำนักงานจังหวัด หรือสำนักบริหารการทะเบียน เว็บไซต์: http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age.php
ผู้รวบรวมรายงานผล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ตัวอย่างข้อมูล	A = 10,000,000 บาท B = 963,072 คน ดังนั้น สัดส่วนงบประมาณในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อหัวประชากร = $(10,000,000/963,072) = 10.4$ บาทต่อหัวประชากร

4.2 ตัวชี้วัดสถานการณ์ปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด

จากการพัฒนาตัวชี้วัดสถานการณ์ปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งวิเคราะห์จากข้อมูลการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยนักวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย 10 ตัวชี้วัด ดังนี้

- 1) ร้อยละของผู้ดื่มในประชาชนอายุ 15 ปี ขึ้นไป
- 2) ร้อยละของผู้ดื่มในประชาชนอายุ 15-19 ปี
- 3) สัดส่วนของผู้ดื่มประจำในผู้ดื่มทั้งหมด
- 4) สัดส่วนของผู้ดื่มหนักในผู้ดื่มทั้งหมด
- 5) สัดส่วนของผู้ดื่มในที่สาธารณะในผู้ดื่มทั้งหมด
- 6) สัดส่วนของผู้ดื่มสุรานอกระบบภาษีในผู้ดื่มทั้งหมด
- 7) สัดส่วนของผู้ดื่มแล้วขับในผู้ดื่มทั้งหมด
- 8) ร้อยละของผู้ดื่มที่เกิดปัญหาสุขภาพ
- 9) ร้อยละของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดื่ม
- 10) ดัชนีคะแนนความเสี่ยงต่อปัญหาแอลกอฮอล์ของจังหวัด

ตัวชี้วัดที่ 1 ร้อยละของผู้ดื่มในประชาชนอายุ 15 ปี ขึ้นไป

วัตถุประสงค์	เพื่อทราบสถานการณ์การดื่มของประชาชนอายุ 15 ปี ขึ้นไป
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
คำนิยาม	ผู้ดื่ม หมายถึง ประชาชนที่เคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา
วิธีการทำตัวชี้วัด	วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราของประชากร (สพบส.) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยนักวิชาการ ใช้สูตร $Y = (A/B) \times 100$ โดย Y = ร้อยละของผู้ดื่มในประชาชนอายุ 15 ปีขึ้นไป A = จำนวนผู้ดื่มที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป B = จำนวนประชาชนทั้งหมด ณ ช่วงเวลาที่ดำเนินการสำรวจ
แหล่งข้อมูล	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ผู้รายงานผล	นักวิชาการ

ตัวชี้วัดที่ 2 ร้อยละของผู้ดื่มในประชาชนอายุ 15-19 ปี

วัตถุประสงค์	เพื่อทราบสถานการณ์การดื่มของประชาชนอายุ 15-19 ปี
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
คำนิยาม	ผู้ดื่ม หมายถึง ประชาชนที่เคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา
วิธีการทำตัวชี้วัด	วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราของประชากร (สพบส.) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยนักวิชาการ ใช้สูตร $Y = (A/B) \times 100$ โดย Y = ร้อยละของผู้ดื่มในประชาชนอายุ 15-19 ปี A = จำนวนผู้ดื่มที่มีอายุ 15-19 ปี B = จำนวนประชาชนทั้งหมด ณ ช่วงเวลาที่ดำเนินการสำรวจ
แหล่งข้อมูล	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ผู้รายงานผล	นักวิชาการ

ตัวชี้วัดที่ 3 สัดส่วนของผู้ดื่มประจำในผู้ดื่มทั้งหมด

วัตถุประสงค์	เพื่อทราบสถานการณ์ของผู้ดื่มประจำ
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
คำนิยาม	ผู้ดื่มประจำ หมายถึง ผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำทุกวัน เกือบทุกวัน วันเว้นวัน หรือทุกสัปดาห์ ผู้ดื่ม หมายถึง ประชาชนที่เคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา
วิธีการทำตัวชี้วัด	วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราของประชากร (สพบส.) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยนักวิชาการ ใช้สูตร $Y = (A/B) \times 100$ โดย Y = ร้อยละของผู้ดื่มประจำ A = จำนวนผู้ดื่มประจำ B = จำนวนผู้ดื่มทั้งหมด
แหล่งข้อมูล	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ผู้รายงานผล	นักวิชาการ

ตัวชี้วัดที่ 4 สัดส่วนของผู้ดื่มหนักในผู้ดื่มทั้งหมด

วัตถุประสงค์	เพื่อทราบสถานการณ์ของผู้ดื่มหนัก
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
คำนิยาม	ผู้ดื่มหนัก หมายถึง ผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ปริมาณมากในครั้งที่ดื่ม ซึ่งเป็นความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาจากแอลกอฮอล์ได้โดยฉับพลัน ผู้ดื่ม หมายถึง ประชาชนที่เคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา
วิธีการทำตัวชี้วัด	วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราของประชากร (สพบส.) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยนักวิชาการ ใช้สูตร $Y = (A/B) \times 100$ โดย Y = ร้อยละของผู้ดื่มหนัก A = จำนวนผู้ดื่มหนัก B = จำนวนผู้ดื่มทั้งหมด
แหล่งข้อมูล	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ผู้รายงานผล	นักวิชาการ

ตัวชี้วัดที่ 5 สัดส่วนของผู้ดื่มในที่สาธารณะในผู้ดื่มทั้งหมด

วัตถุประสงค์	เพื่อทราบสถานการณ์ของผู้ดื่มในที่สาธารณะ
	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
คำนิยาม	ผู้ดื่มในที่สาธารณะ หมายถึง ผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นอกบ้านหรือที่พำนักส่วนตัว โดยอาจดื่มที่จุดจำหน่ายหรือบริเวณที่สาธารณะต่างๆ ผู้ดื่ม หมายถึง ประชาชนที่เคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา
วิธีการทำตัวชี้วัด	วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราของประชากร (สพบส.) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยนักวิชาการ ใช้สูตร $Y = (A/B) \times 100$ โดย Y = ร้อยละของผู้ดื่มในที่สาธารณะ A = จำนวนผู้ดื่มในที่สาธารณะ B = จำนวนผู้ดื่มทั้งหมด
แหล่งข้อมูล	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ผู้รายงานผล	นักวิชาการ

ตัวชี้วัดที่ 6 สัดส่วนของผู้ดื่มสุรานอกระบบภาษีในผู้ดื่มทั้งหมด

วัตถุประสงค์	เพื่อทราบสถานการณ์ของผู้ดื่มสุรานอกระบบภาษี
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
คำนิยาม	ผู้ดื่มสุรานอกระบบภาษี หมายถึง ผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ลักลอบผลิตหรือลักลอบนำเข้าโดยไม่ผ่านขั้นตอนตามกฎหมาย ผู้ดื่ม หมายถึง ประชาชนที่เคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา
วิธีการทำตัวชี้วัด	วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราของประชากร (สพบส.) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยนักวิชาการ ใช้สูตร $Y = (A/B) \times 100$ โดย Y = ร้อยละของผู้ดื่มสุรานอกระบบภาษี A = จำนวนผู้ดื่มสุรานอกระบบภาษี B = จำนวนผู้ดื่มทั้งหมด
แหล่งข้อมูล	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ผู้รายงานผล	นักวิชาการ

ตัวชี้วัดที่ 7 ลัดส่วนของผู้ดื่มแล้วขับในผู้ดื่มทั้งหมด

วัตถุประสงค์	เพื่อทราบสถานการณ์ของผู้ดื่มแล้วขับ
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
คำนิยาม	ผู้ดื่มแล้วขับ หมายถึง ผู้ที่มีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วขับชียานพาหนะ ซึ่งมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาตามมา เช่น อุบัติเหตุทางถนน การบาดเจ็บ และเสียชีวิต เป็นต้น ผู้ดื่ม หมายถึง ประชาชนที่เคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา
วิธีการทำตัวชี้วัด	วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราของประชากร (สพบส.) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยนักวิชาการ ใช้สูตร $Y = (A/B) \times 100$ โดย Y = ร้อยละของผู้ดื่มแล้วขับ A = จำนวนผู้ดื่มแล้วขับ B = จำนวนผู้ดื่มทั้งหมด
แหล่งข้อมูล	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ผู้รายงานผล	นักวิชาการ

ตัวชี้วัดที่ 8 ร้อยละของผู้ดื่มที่เกิดปัญหาสุขภาพ

วัตถุประสงค์	เพื่อทราบสถานการณ์ของผู้ดื่มที่เกิดปัญหาสุขภาพจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
คำนิยาม	ผู้ดื่มที่เกิดปัญหาสุขภาพ หมายถึง ผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เข้าพบแพทย์ หรือบุคลากรทางการแพทย์ เพื่อเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล โดยมีสาเหตุจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
วิธีการทำตัวชี้วัด	วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราของประชากร (สพบส.) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยนักวิชาการ ใช้สูตร $Y = (A/B) \times 100$ โดย Y = ร้อยละของผู้ดื่มที่เกิดปัญหาสุขภาพ A = จำนวนผู้ดื่มที่เกิดปัญหาสุขภาพ B = จำนวนประชาชนทั้งหมด ณ ช่วงเวลาที่ดำเนินการสำรวจ
ผู้รายงานผล	นักวิชาการ

ตัวชี้วัดที่ 9 ร้อยละของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดื่ม

วัตถุประสงค์	เพื่อทราบสถานการณ์ของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
คำนิยาม	ผลกระทบจากการดื่ม หมายถึง ปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีสาเหตุมาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ ปัญหาครอบครัว ปัญหาการใช้ความรุนแรง และปัญหาทางการเงิน
วิธีการทำตัวชี้วัด	วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราของประชากร (สพบส.) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยนักวิชาการ ใช้สูตร $Y = (A/B) \times 100$ โดย Y = ร้อยละของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดื่ม A = จำนวนผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดื่ม B = จำนวนประชาชนทั้งหมด ณ ช่วงเวลาที่ดำเนินการสำรวจ
แหล่งข้อมูล	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ผู้รายงานผล	นักวิชาการ

ตัวชี้วัดที่ 10 ดัชนีคะแนนความเสี่ยงต่อปัญหาแอลกอฮอล์ของจังหวัด

วัตถุประสงค์	เพื่อทราบสถานการณ์ความเสี่ยงต่อปัญหาแอลกอฮอล์โดยรวมของจังหวัด
รูปแบบตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ
คำนิยาม	ดัชนีคะแนนความเสี่ยงต่อปัญหาแอลกอฮอล์ของจังหวัด คือ ค่าคะแนนที่คำนวณขึ้นจากประเด็นสถานการณ์การดื่ม ที่นำไปสู่ความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาแอลกอฮอล์ในจังหวัด ได้แก่ ความชุกของนักดื่ม สัดส่วนของนักดื่มประจำ สัดส่วนของนักดื่มหนัก สัดส่วนของนักดื่มประจำ สัดส่วนของนักดื่มแล้วขับ และความชุกของนักดื่มวัยรุ่น
วิธีการทำตัวชี้วัด	วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราของประชากร (สพบส.) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยนักวิชาการ ใช้สูตร $Y = (P1 + P2 + P3 + P4 + P5) / 5$ โดย Y = ดัชนีคะแนนความเสี่ยงต่อปัญหาแอลกอฮอล์ของจังหวัด P1 = ค่าคะแนนร้อยละของผู้ดื่มในประชากรทั้งหมด P2 = ค่าคะแนนสัดส่วนของผู้ดื่มประจำในผู้ดื่มผู้ใหญ่ทั้งหมด P3 = ค่าคะแนนสัดส่วนของการดื่มหนักในผู้ดื่มผู้ใหญ่ทั้งหมด P4 = ค่าคะแนนสัดส่วนของการดื่มแล้วขับชียานพาหนะในผู้ดื่มผู้ใหญ่ทั้งหมด P5 = ค่าคะแนนความชุกของผู้ดื่มในประชากรวัยรุ่น
แหล่งข้อมูล	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ผู้รายงานผล	นักวิชาการ

บทที่ 5 แนวทางการประเมินและการรายงานผล

5.1 กลุ่มเป้าหมาย

5.1.1 ผู้รับการประเมิน

หน่วยงานในจังหวัดที่มีบทบาทในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในจังหวัด

5.1.2 ผู้ประเมินและจัดทำรายงาน

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

5.1.3 ผู้กำกับ ติดตาม และสนับสนุนการประเมิน

สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

5.2 การรายงานผลการประเมินการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด

5.1.1 ผู้จัดทำรายงาน

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

5.1.2 โครงสร้างการรายงาน

การรายงานผลการประเมินการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดจะประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่

1) ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยชื่อจังหวัด รายละเอียดของผู้ประเมิน (ชื่อ-สกุล, หน่วยงาน, ตำแหน่ง) และบริบทของจังหวัด อาทิ โรงงานผลิตสุรา พื้นที่ชายแดน หรือเทศกาล/ ประเพณีของจังหวัดต่างๆ

2) ข้อมูลตามตัวชี้วัด ประกอบด้วยตัวชี้วัด 20 ตัว โดยต้องระบุรายละเอียดของผู้ให้ข้อมูล อาทิ ชื่อ-สกุล หน่วยงานและตำแหน่งของผู้ให้ข้อมูลนั้นๆ ประกอบด้วย

3) สรุปผลการประเมิน

สำหรับแบบฟอร์มรายงานผลการประเมินการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด ตามภาคผนวก ก

5.3 การรายงานผลการประเมินสถานการณ์ปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด

การประเมินสถานการณ์ปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดจะดำเนินการทุก 3 ปี ตามรอบการสำรวจพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุรา (สพบส.) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งจะดำเนินการวิเคราะห์โดยนักวิชาการตามที่กำหนดต่อไป

รายการอ้างอิง

1. International Health Policy Program. *NCD report:Health crisis and societal crisis*. 2014, Nonthaburi: International Health Policy Program.
2. Collin, J. and S. Casswell. Alcohol and the Sustainable Development Goals. *The Lancet*, 2016. 387(10038): p. 2582-2583.
3. Assembly, U.N.G., *Political Declaration of the High-level Meeting of the General Assembly on the Prevention and Control of Non-communicable Diseases. A/66/L.1 (New York, 16 September 2011)*. 2011.
4. Economic, U.N. and S. Council, *United Nations Interagency Task Force on the Prevention and Control of Non-communicable Diseases, E/2013/L.23*. 2013.
5. Casswell, S. and T. Thamarangsi. Reducing harm from alcohol: call to action. *The Lancet*, 2009. 373(9682): p. 2247-2257.
6. Babor, T.F., et al., Alcohol: No Ordinary Commodity – Research and public policy. second ed. *Addiction*. Vol. 105. 2010, Oxford: Blackwell Publishing Ltd. 769-779.
7. world Health Organization, *Global strategy to reduce the harmful use of alcohol*. 2010, Geneva: world Health Organization.
8. Babor, T.O., *Pan American Health, and A. Society for the Study of, Alcohol: No Ordinary Commodity: Research and Public Policy*. 2010, Oxford: Oxford University Press.
9. Chisholm, D., et al., Reducing the global burden of hazardous alcohol use: a comparative cost-effectiveness analysis. *Journal of Studies on Alcohol*, 2004. 65(6): p. 782-793.
10. ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา. *ยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ*. 2553, นนทบุรี: สำนักงานพัฒนา นโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ.
11. ทักษพล ธรรมรังสี และคณะ. *สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และผลกระทบต่อประเทศไทยปี 2556*. 2556, ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา: นนทบุรี.
12. สุรศักดิ์ ไชยสงค์, กัณณพนธ์ ภักดีเศรษฐกุล และทักษพล ธรรมรังสี. *รายงานสถานการณ์การบริโภค เครื่องดื่มแอลกอฮอล์รายจังหวัด พ.ศ. 2554*. 2556, นนทบุรี: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา สำนักงานพัฒนา นโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ.
13. สุรศักดิ์ ไชยสงค์ และคณะ. *โครงการประเมินโครงการตามแผนยุทธศาสตร์ควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ใน 5 จังหวัดภาคเหนือตอนบน*. 2558, สำนักกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.): กรุงเทพฯ.
14. สุรศักดิ์ ไชยสงค์ และคณะ. *โครงการเสริมสร้างศักยภาพทางวิชาการและพัฒนาระบบติดตาม ประเมินผลสำหรับโครงการตามแผนยุทธศาสตร์ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด*. 2560, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.): กรุงเทพฯ.
15. สุรศักดิ์ ไชยสงค์ และคณะ. *การพัฒนาคู่มือการประเมินการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระดับจังหวัด*. 2561, นนทบุรี: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.).

16. พระราชกำหนดพิภคัตตราศุลกากร (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2559. 26 ธันวาคม 2559, ราชกิจจานุเบกษา: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
17. พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560. 20 มีนาคม 2560, ราชกิจจานุเบกษา: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
18. พระราชบัญญัติจัดสรรเงินภาษีสุรา พ.ศ. 2527. 20 กันยายน 2527, ราชกิจจานุเบกษา: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
19. พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ.2544. 7 พฤศจิกายน 2554, ราชกิจจานุเบกษา: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
20. พระราชบัญญัติการกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558. 23 มีนาคม 2558, ราชกิจจานุเบกษา: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
21. พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551. 14 มกราคม 2551, ราชกิจจานุเบกษา: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
22. พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการลดอัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม (ฉบับที่ 669) พ.ศ. 2561. 2561, ราชกิจจานุเบกษา: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
23. พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551. 13 กุมภาพันธ์ 2551, ราชกิจจานุเบกษา: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
24. ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดวันห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558. 18 กุมภาพันธ์ 2558, ราชกิจจานุเบกษา: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
25. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550. 7 ตุลาคม 2550, ราชกิจจานุเบกษา: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
26. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561. 12 กันยายน 2561, ราชกิจจานุเบกษา: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
27. ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดเวลาห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2558. 22 มกราคม 2558, ราชกิจจานุเบกษา: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
28. ประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เรื่อง ห้ามมิให้นำเข้าหรือจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกประเภทในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2553 (2553). 28 ธันวาคม 2553, ราชกิจจานุเบกษา: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
29. พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522. 4 พฤษภาคม 2522, ราชกิจจานุเบกษา: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
30. ประกาศคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข เกี่ยวกับฉลากของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2558. 22 มกราคม 2558, ราชกิจจานุเบกษา: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
31. กฎกระทรวงว่าด้วยการโฆษณาเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์และเครื่องดื่มที่ผสมกาเฟอีน ในโรงภาพยนตร์และทางป้ายโฆษณา พ.ศ. 2547. 30 มิถุนายน 2547, ราชกิจจานุเบกษา: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

32. กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการแสดงภาพสัญลักษณ์เพื่อประกอบการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2553. 31 มีนาคม 2553, ราชกิจจานุเบกษา: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
33. สวรรยา สิริภคมงคล และคณะ. การป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น. *วารสารประชากร*, 2551. 2(3): p. 7-24.
34. พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522. 21 มีนาคม 2522, ราชกิจจานุเบกษา: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
35. พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522, in สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา. 12 พฤษภาคม 2522, ราชกิจจานุเบกษา: เล่ม 96 ตอนที่ 77.
36. กฎกระทรวงฉบับที่ 21 (พ.ศ. 2560) ออกตามความในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522. 31 พฤษภาคม 2560, ราชกิจจานุเบกษา: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
37. พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522. 29 มกราคม 2522, ราชกิจจานุเบกษา: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
38. กฎกระทรวง ฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522. 8 ธันวาคม 2537, ราชกิจจานุเบกษา: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
39. ประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง ประเภทและขอบเขตของบริการสาธารณสุข (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2559, พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพ พ.ศ. 2545. 2559, สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา: ราชกิจจานุเบกษา.
40. Conigrave KM, Saunders JB, and Reznik RB, Predictive capacity of the AUDIT questionnaire for alcohol-related harm. *Addiction*, 1995. 90(11): p. 1479-1485.
41. Lapham SC, et al., Prevalence of alcohol problems among emergency room patients in Thailand. *Addiction*, 1998. 93(8): p. 1231-1239.
42. Saunders JB, Davis M, and Williams R, Do women develop alcoholic liver disease more readily than men? *Br Med J (Clin Res Ed)*, 1981. 282(6270): p. 1140-1143.
43. ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดสถานที่หรือบริเวณห้ามขาย หรือบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสวนสาธารณะ ของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ พ.ศ. 2556 ราชกิจจานุเบกษา.
44. ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง ห้ามขายหรือห้ามบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ประกอบกิจการโรงงาน พ.ศ. 2555 ราชกิจจานุเบกษา.
45. สำนักวิจัยนโยบายสร้างเสริมสุขภาพ. รายงานการทบทวนองค์ความรู้และการประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อกำหนดหัวข้อวิจัย สำหรับศูนย์วิจัยปัญหาสุราระยะที่ 5 (พ.ศ.2558-2561). 2555, กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
46. The World Bank, *The Logframe Handbook, a logical framework approach to project cycle management*. 2005, Washington, USA: The World Bank.
47. Centre for International Development and Training, *A Guide for Developing a Logical Framework* University of Wolverhampton, UK: Centre for International Development and Training.

48. Sector for programming and management of EU funds, *GUIDE TO THE LOGICAL FRAMEWORK APPROACH: A KEY TOOL TO PROJECT CYCLE MANAGEMENT*. Serbia: DIAL.
49. Roduner, D. and W. Schläppi, *Logical Framework Approach and Outcome Mapping A Constructive Attempt of Synthesis* 2008: Zurich.
50. Stufflebeam, D.L., *THE CIPP Model for Evaluation*. 2003, Annual Conference of the Oregon Program Evaluation Network, Portland.
51. Zhang, G., et al., Using the Context, Input, Process, and Product Evaluation Model (CIPP) as a Comprehensive Framework to Guide the Planning, Implementation, and Assessment of Service-learning Programs. *Journal of Higher Education Outreach and Engagement*, 2011. 15(4): p. 57.
52. สุรศักดิ์ ไชยสงค์ และคณะ. *โครงการประเมินโครงการตามแผนยุทธศาสตร์ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใน 5 จังหวัดภาคเหนือตอนบน*. 2558, กรุงเทพฯ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
53. สุรศักดิ์ ไชยสงค์ และคณะ. *โครงการเสริมสร้างศักยภาพทางวิชาการและพัฒนาระบบติดตามประเมินผลสำหรับโครงการตามแผนยุทธศาสตร์ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด*. 2560, กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
54. คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล. การบูรณาการ (*Integration*). 2556 [cited 2561 19 พฤศจิกายน]; Available from: <http://www1.si.mahidol.ac.th/km/node/2287>.

ภาคผนวก ก
ตัวอย่างแบบฟอร์มรายงานผลการประเมิน

(ปก)

รายงานผลการประเมินการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด

โดย

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด.....

เสนอ

สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ประจำปี พ.ศ. ....

คำชี้แจง

การประเมินการดำเนินงานควบคุมเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดครั้งนี้จะใช้รูปแบบการประเมินตนเอง (Self-assessment report) โดยจังหวัด (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด) การประเมินในส่วนนี้จะเน้นการประเมินปัจจัยนำเข้าของการดำเนินงาน (Input) กระบวนการทำงาน (Process) และผลผลิตจากการดำเนินงาน (Output) เป็นสำคัญ

หมายเหตุ

* หมายถึง ตัวชี้วัดที่ต้องแนบเอกสารหรือหลักฐานประกอบข้อมูลตัวชี้วัด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1.1 จังหวัด.....

1.2 ข้อมูลผู้ประเมิน

1) ชื่อ-สกุล.....

2) หน่วยงาน.....

3) ตำแหน่ง.....

1.3 บริบทจังหวัด

1) โรงผลิตสุรารวมชน มี ไม่มี

2) โรงงานอุตสาหกรรมผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (ที่ไม่ใช่สุรารวมชน) มี ไม่มี

3) ด่านข้ามแดนเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน มี ไม่มี

4) พื้นที่การค้าชายแดนหรือพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ มี ไม่มี

5) งานเทศกาล/ ประเพณีเฉพาะถิ่นของจังหวัดหรืออำเภอ มี ไม่มี

ถ้ามี โปรดระบุชื่อ .....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลตามตัวชี้วัด

2.1 ตัวชี้วัดมาตรการควบคุมสถานที่และวันเวลาขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ตัวชี้วัด	ตัวแปร A	ตัวแปร B	ค่าตัวชี้วัด
1) ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์			
2) ร้อยละของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ได้รับการตรวจจากพนักงานเจ้าหน้าที่			
3) ร้อยละของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่กระทำผิดกฎหมายด้านการขาย			

2.2 ตัวชี้วัดมาตรการควบคุมการตลาดและโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ตัวชี้วัด	ตัวแปร A	ตัวแปร B	ค่าตัวชี้วัด
4) ร้อยละของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่กระทำผิดกฎหมายด้านการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย			

5) การมีระบบเฝ้าระวังการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551*

(1) ระบบจากส่วนกลาง มี ไม่มี จำนวน ..... ระบบ

ระบบที่ 1 .....

ระบบที่ 2 .....

(2) ระบบของจังหวัด มี ไม่มี จำนวน ..... ระบบ

ระบบที่ 1 .....

อธิบาย .....

ระบบที่ 2 .....

อธิบาย .....

(สามารถเพิ่มระบบได้ตามความเป็นจริง)

6) จำนวนการร้องเรียนการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551*

(1) ระบบจากส่วนกลาง มี ไม่มี รวมจำนวน ..... เรื่อง

ระบบที่ 1 ..... จำนวน ..... เรื่อง

ระบบที่ 2 ..... จำนวน ..... เรื่อง

(2) ระบบของจังหวัด มี ไม่มี รวมจำนวน ..... เรื่อง

ระบบที่ 1 ..... จำนวน ..... เรื่อง

ระบบที่ 2 ..... จำนวน ..... เรื่อง

(จำนวนระบบเฝ้าระวังต้องสอดคล้องกับตัวชี้วัดที่ 5)

2.3 ตัวชี้วัดมาตรการการให้ความรู้ปรับทัศนคติและเพิ่มโอกาสในการไม่ดื่มสุรา

7) การมีกิจกรรมรณรงค์สร้างกระแสเชิญชวนให้ ลด ละ เลิก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์*

มี ไม่มี รวมจำนวน ..... กิจกรรม

กิจกรรมที่ 1 .....

อธิบาย .....

.....

กิจกรรมที่ 2 .....

อธิบาย .....

.....

(สามารถเพิ่มกิจกรรมได้ตามความเป็นจริง)

2.4 ตัวชี้วัดมาตรการควบคุมพฤติกรรมการขับขี่ยานพาหนะขณะมีเมเมา

ตัวชี้วัด	ตัวแปร A	ตัวแปร B	ค่าตัวชี้วัด
8) จำนวนของผู้ขับขี่ที่ถูกเรียกตรวจในด้านตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์			
9) ร้อยละของผู้ขับขี่ที่มีพฤติกรรมเมาแล้วขับ			

2.5 ตัวชี้วัดมาตรการการคัดกรองและบำบัดรักษา

ตัวชี้วัด	ตัวแปร A	ตัวแปร B	ค่าตัวชี้วัด
10) ร้อยละของสถานพยาบาลที่มีคลินิกบำบัดผู้ติดสุรา			
11) ร้อยละของประชาชนที่ได้รับการคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มสุรา			
12) ร้อยละของประชาชนที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาจากการดื่มสุราได้รับการคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มสุรา			

2.6 ตัวชี้วัดมาตรการนโยบายแอลกอฮอล์ระดับชุมชน

ตัวชี้วัด	ตัวแปร A	ตัวแปร B	ค่าตัวชี้วัด
13) ร้อยละของชุมชนปลอดเหล้า			
14) ร้อยละของสถานศึกษาปลอดเหล้า			

2.7 ตัวชี้วัดกลไกสนับสนุนกระบวนการจัดการปัญหาแอลกอฮอล์อย่างมีประสิทธิภาพ

15) จำนวนการประชุมของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด ..... ครั้ง/ ปี*

16) ร้อยละของการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

มี ไม่มี

ถ้ามี

(1) กิจกรรมตามแผนปฏิบัติการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีจำนวน ..... กิจกรรม

(2) กิจกรรมตามแผนปฏิบัติการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่สำเร็จมีจำนวน ..... กิจกรรม

(3) ร้อยละของการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ .....

17) จำนวนมติหรือประเด็นเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่บูรณาการกับคณะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง*

มี ไม่มี รวมจำนวน ..... มติหรือประเด็น

มติหรือประเด็นที่ 1 เรื่อง .....

อธิบาย .....

.....
 .....
 .....

มติหรือประเด็นที่ 2 เรื่อง .....

อธิบาย .....

.....
 .....
 .....

18) การมีนโยบายหรือมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด*

มี ไม่มี   รวมจำนวน ..... นโยบายหรือมาตรการ

นโยบายหรือมาตรการที่ 1 .....

อธิบาย .....

.....

.....

.....

นโยบายหรือมาตรการที่ 2 .....

อธิบาย .....

.....

.....

.....

19) การมีคณะกรรมการจากภาคประชาสังคมร่วมทำงานกับภาครัฐ*

มี ไม่มี   รวมจำนวน ..... คณะกรรมการ

คณะกรรมการที่ 1 .....

อธิบาย .....

.....

.....

.....

คณะกรรมการที่ 2 .....

อธิบาย .....

.....

.....

.....

20) สัดส่วนงบประมาณในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อหัวประชากร

มี ไม่มี   ถ้ามี

(1) งบประมาณในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีจำนวน ..... บาท

(2) ประชากรทั้งหมดในจังหวัดมีจำนวน ..... คน

(3) สัดส่วนงบประมาณในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อหัวประชากร.....

ส่วนที่ 3 สรุปผลการประเมิน

3.1 ตัวชี้วัดที่ผ่านเกณฑ์

มีจำนวนทั้งสิ้น.....ตัวชี้วัด

3.2 ตัวชี้วัดที่ไม่ผ่านเกณฑ์

มีจำนวนทั้งสิ้น.....ตัวชี้วัด

3.3 ตัวชี้วัดที่จังหวัดสามารถทำได้ดี

1) ชื่อตัวชี้วัด.....

อธิบายโดยสังเขป .....

.....

ปัจจัยส่งเสริม คือ .....

.....

2) ชื่อตัวชี้วัด.....

อธิบายโดยสังเขป .....

.....

ปัจจัยส่งเสริม คือ .....

.....

3) ชื่อตัวชี้วัด.....

อธิบายโดยสังเขป .....

.....

ปัจจัยส่งเสริม คือ .....

.....

3.4 ตัวชี้วัดที่จังหวัดมีข้อจำกัดในการดำเนินงาน

1) ชื่อตัวชี้วัด.....

อธิบายโดยสังเขป .....

.....

ข้อจำกัด/ อุปสรรค คือ .....

.....

2) ชื่อตัวชี้วัด.....

อธิบายโดยสังเขป .....

.....

ข้อจำกัด/ อุปสรรค คือ .....

.....

3) ชื่อตัวชี้วัด.....

อธิบายโดยสังเขป .....

.....

ข้อจำกัด/ อุปสรรค คือ .....

.....

3.5 ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดในอนาคต

.....

.....

.....

.....